

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

Előfizetési feltételek:

Egész évre ... kor. 20.—

Félévre ... » 10.—

Negyedévre ... » 5.—

Egyes szám ára 40 fillér.

A HÉT

POLITIKAI ÉS IRODALMI SZEMLE.

SZERKESZTI KISS JÓZSEF.

Szerkesztőség és Kiadóhivatal:

BUDAPEST,
VIII., Rökk Szilárd-utca 18. sz.

Telefonszám: 61-38.

Hirdetések
felvétele ugyanott.

— © Budapest, márczius hó 15. © —

Krónika.

Ötven év.

— Az Első Magyar Általános Biztosító-Társaság jubileuma. —

— márcz. 13.

Közgazdasági vállalatok alapítása ma kizárólag üzleti esemény, mely az érdekelt körökön túl alig ver szelesebb hullámokat. Egy félszázaddal ezelőtt egészen más volt ily esemény jelentősége. Nemzeti, kulturális és társadalmi karaktere volt minden alkotásnak, mely a magyarság erőit összefoglalni, hatékonyabbá s termékenynyé tenni látszott hivatottnak.

Egy félszázad előtt, a szomorú emlékezetű Bach-korszakban, amikor egy idegen bürokrácia kegyetlenségét nyögte az ország s oly hatalom ígája nehezedett rá, amely a politikailag megsemmisültnek látszó magyarságot kulturájában és gazdasági életében is gátolni iparkodott, országos esemény volt egy oly intézet alapítása, amely a nemzet életrealitásának, a nyugat-európai eszmék iránt való fogékonyságának s a jövőbe vetett rendületlen hitnek ragyogó tanubizonyysága. Az Első Magyar Általános Biztosító-Társaság alapításával a magyarságnak tetteje oly munkára ocsudott, amelyre előbb alig gondolt s alig képzelte magát képesnek. Nagy és bátor munka volt, melynek első szálai a legnagyobb magyarnak, Széchenyi István grófnak messzeszárnyaló elméjében gyökereznek. Ezeket a szálakat fűzték tovább az eszmét megértő és méltányoló férfiak, miglen az eltiport haza legjobbjai összegyülekeztek, hogy az eszmének testet adjanak s hódító munkára indítsák a magyar erőt oly téren, melyet már régebben megszállott az idegen üzleti vállalkozás.

1857-ben határozták el az Első Magyar Általános Biztosító-Társaság megalakítását s csaknem egy esztendeig, 1858 márczius 13-ig kellett akadályokat legyőzni, kitartó fáradsággal és munkakedvvel dolgozni, hogy az intézet megkezdhesse működését. Abban az időben bizony a legnagyobbak is csak a legkisebbel tudták kezdeni. Csak a bibliabeli mustármagot tudták elhinteni; de jó földbe ültették az egészséges magvat, mert ime, félszázad eredménye bizonyítja, hogy terebélyes fa nőtt ki belőle. Igaz, hogy a kertészek közt, akik elültették, a legnagyobb nevetek találjuk: Deák Ferenczét, Eötvös József báróét, Somssich Pálét, Sennyei Pál báróét, Harkányi Frigyesét, az Apponyiak, Károlyiak és Des-

sewffyek nevével együtt. De bizony ők is alig álmodtak oly hatalmas fejlődésről, aminőt ma tárnak elének büszke számoszlopaiban az intézet üzleti könyvei. Csak néhány adatot sorolunk fel, mely mindennél markánsabb képet ad ez ötven év eredményéről. Tűz-, szállitmány- és betörésbiztosítási díjakból az első esztendőben $2\frac{1}{3}$ millió folyt be, az 1907. évben 20 millió; az ez ágban kifizetett károk 1858-ban 781.000 koronát tettek ki, 1907-ben csaknem 10 milliót. Jégkárért kifizettek: 1858-ban 130.000 koronát, 1907-ben 2 milliót. Az elemi biztosítás tiszta nyeresége volt 1858-ban 139.000 korona, 1907-ben közel 3 millió. Az életbiztosítás terén mutatkozik azonban a legszembeszökőbb fejlődés. 1860-ig érvényben volt összesen $19\frac{1}{2}$ millió korona biztosítás, 1907-ben 419 millió; haláleset után kifizettek 1860-ban 160.000 koronát, 1907-ben 4 milliót s az életbiztosítási díjtartalék alig egy millió koronáról 111 millióra duzzadt.

Csak futólag kiragadt számbeli adatok ezek, de bennük testesül meg az ötven év előtt történt alapítás jelentősége és hordereje. Az Első Magyar Általános Biztosító-Társaságnak nemcsak üzleti vállalkozás jellege volt, de nevelőnek és irányítónak kellett lenni oly téren, amelyet eddig csaknem teljesen elhanyagoltak nálunk s oly eszme javára, amelyet csak az érett belátás tehetett magáévá. Roppant értékek védelmét és tömérdek exisztencia fenmaradását és jövőjét garantálja a biztosítási intézmény. Szilárd alapot teremt a jövő kockázatai és veszélyei ellenében. De ehhez a felfogáshoz szoktatni az embereket, az ügy fontosságát a köztudatba beleplántálni s az okos előrelátás révén megnyerni százazreket, csak a nevelő erő teljes kifejtése, a közérdekű misszióban való hit és a föltétlen szolid üzleti szellem birta keresztülvinni. Ebben a tekintetben a közvélemény egyértelmű verdiktje mondja ki az Első Magyar Általános Biztosító-Társaságra, hogy nemzeti és nemzetgazdasági hivatását hiven, odaadással és becsülettel betöltötte. A biztosítás ügyét Magyarországon föllendítette s intézetében a legnagyobb szerepet a magyar tőke és a magyar munka részére foglalta le. Tömérdek vagyont és értéket mentvén meg kárpótlásával a végpusztulástól s üzleti életrealitással és szigorú takarékoszággal e hazában igen tekintélyes új vagyont is teremtvén; a nemzeti közgazdaságnak áldásos konzerváló és produktív tényezője lett.

Hogy kik és mik voltak az intézet felvirágzásának, bámulatos térfoglalásának és nagyszerű sikerének tényezői, arra is érdemes rámutatni. Azokat, akik ötven

évvel ezelőtt az intézet bölcsőjénél állottak, részben már megneveztük. Diszt adtak azok a vállalatnak, bizalmat szuggeráltak a közvéleménybe s érdeklődésükkel állandón istáptolták a vállalkozást. De részt és nagy részt követelhetnek maguknak a sikerből azok, akik a munkagépnél állottak s az egész nagy mechanizmust irányították és szabályozták. Az elsők közt ragyog minden időkre a *Lévay* Henrik neve, aki a megalapozás és szervezés nehéz munkáját kezdte s évtizedeken át állott a kormánynál, hogy a szervezet zavartalan működését és eleven továbbfejlődését biztosítsa.

Kisteleki *Lévay* Henrik báró ott nyugszik már a halkan suttagó táplányi lombok alatt. Élte delén, tetterejének teljességében állott az eszme szolgálatába s megadatott neki, hogy azt teljes diadalra juttassa. A letelt ötven esztendőre visszapillantva, százezrekben ébred fel a hálás és kegyeletes emlék az alapító és szervező munkáskéz iránt.

Az ő hagyománya, a sirjából is kisugárzó munkáereje adta át azután a kormányt ormodi *Ormody* Vilmosnak, a társaság jelenlegi vezérigazgatójának, akinek személyes élettörténete és karrierje is szorosan összefügg a társaságéval. Kezdetől fogva, ötven esztendőn át volt részese a nagy és dicsőséges munkának. Gyökerétől koronájáig táplálta munkájával a duslombozatu, terebélyes fát. Még *Lévay* életében, aki *Ormody*ban felismerte és nagyrabecsülte a szakembert s a kiváló tehetséget, részesévé lett a vezetésnek. Maga *Lévay* osztotta meg vele a maga munkakörét. És rá is hagyta örökül. S hogy bölcsen, előrelátással és tudatosan cselekedte ezt, bizonyítja az eredmény: a társaság *Ormody* vezetésével mindig élén haladt a modern gazdasági életnek s a szociális és humanitárius eszméknek. Az anyagi erők konzerválása, a takarékoság, a bölcs tartalékgyűjtés, de a mellett az üzletfelek szerzésének a nagy fellendítése: ezek a munkájának körvonalai. Nagyszabású üzleti szelleme még nagyobb szabású emberszeretettel és eleven gondossággal párosult, nemcsak kifelé, hanem bent, a társaság kebelében is. Az intézet tisztviselőinek a fizetésjavítása, megélhetésüknek a teljes biztosítása mind *Ormody* Vilmosnak az érdeme. És nagy, szép czípruskoszoru az, amit 1903-ban elhunyt hitvesének az emlékére font, amikor *Ormody* Amélie nevére ötvenezer koronás alapítványt tett azzal a rendeléssel, hogy a kamatok a társaság érdemes tisztviselőinek leánygyermekait gyámolítsák a férjhezmenésükkor. A társaság munkásainak a jóvoltán csüggött a figyelme akkor is, amikor az intézetnek egy milliónál nagyobb nyugdíjalapját konzerválta, az igazság és a méltányosság elvei szerint rendezte.

A jubiláris évfordulót a társaság a magyar kultúrára is emlékeztetéssé teszi. Három éven át gyűjtött egy fél millió koronás jubileumi alapot, melynek kamatait kizárólag hazafias és kulturális céloknak szenteli. A társaság vezetősége ezt a jubileumi alapot idővel kerek egy millióra óhajtja és fogja is kiegészíteni.

E jubileumi alap létesítésében is *Ormody* a kezdeményezés érdeme.

Mindezért a nagy munkásságért most a társaság kormányzó testülete a jubileumra megfestette *Benczur* Gyulával *Ormody* Vilmos arczképét, *Strobl* mesterrel pedig a szobrát készíttette el. Azonkívül pedig remek bronzplaketteket is készítettek az évfordulóra. Maga a kormány is hozzájárul a jubiláris ünnep fényének emeléséhez; megtalálta a módját, hogy a társaság hazafias és gazdasági érdemeit abban tüntesse ki, aki ez érdemek egyik legnagyobb részese. A magas királyi kitüntetés, mely *Ormody* Vilmosnak legközelebb meghozza ezt az elismerést, egyuttal a hivatalos Magyarország elismerését foglalja magában.

A mindenkori vezető igazgató mellett azokhoz hasonló gondolkozású és tetterejű férfiak dolgoztak. A társaság igazgatóságának mai elnöke, *Harkányi* Frigyes báró szintén részese az alapítás munkájának. Nagy kora nem hűtötte le szívének nagy melegségét: derüs világlátása, étellel teljes fürgesége napról-napra új, szinte felvillanyozó erőt ad a társaság gépezetének. Benne is szinte megszemélyesül az a szerencse, amely ezt az intézményt ötven esztendőn keresztül szakadatlanul kísérte.

A társaság elnöke 1890 óta, *Károlyi* Gyula grófnak az örökében, *Csekonits* Endre gróf. A társaság legmagasabb, legnagyobb reprezentáló méltóságát immár tizenhat esztendő óta tölti be felsőbbbséges egyéniségének, tiszta ítélőtehetségének, nyugodt energiájának minden teljességével. Az ő elnöki működésének a programja az, hogy az egyenletesség és a folytonosság legyen az intézetnek két legbiztosabb oszlopa.

Zichy Nándor gróf 1889. óta tagja az igazgatóságnak. Tekintélyével és bölcsességével oroszánrésze van a társaság üzletmenetének a szakadatlan fejlődésében.

Az igazgatóság nagyérdemű emberei között jelentős név a *László* Zsigmond miniszteri tanácsosé is, aki *Schoßberger* Zsigmond báró örökét vette át az igazgató-testületben és *Szende* Károlyé, aki szintén »pick-auf« haladt fel az igazgatóságig. A munka és a hozzáértés nagy ereje jellemzi ezt a két férfit.

Személyek szerint való vázlatában az intézet története ezzel nincsen kimerítve, de azokban, akiket felsoroltunk, koncentráliódik a munka és a siker java.

A haza legjobbjaitól, nemzeti rendeltetéssel alapítva, a magyarság zömének hazafias pártfogásától felkarolva látott a társaság egy fél évszázad előtt munkához. Immár nagygyá lett s a hasonló európai vállalatok közt is kiemelkedő és számottevő. Fennállásának ötvenedik évfordulóját úgy üli meg, hogy működésének utolsó évei folytonos és egyre fokozódó fejlődést ígérnek. Nagyságának legmagasabb fokát még nem érte el; reméljük, hogy nemzetünk számbeli és vagyoni gyarapodása ezt a legmagasabb fokot még messze időre kitolja.

H. S.

Zongora-dal.

Oh zongora, te néma zongora,
Ébredj a csendes, alvó lány-szobán,
Dallal, holdfénynyel keltsd fel őt szeliden,
S mondd el, hogy az én nagy szomorú szívem
S holdfényes arcom érte halovány,
Ébredj a csendes, alvó lány-szobán.

Oh zongora, te síró zongora,
Ha a szobákba' már mind alszanak,
Riaszd fel őt, hogy mindig ott lebegjen
Az én komor, éjfél-sötét szerelmem
És lássa sápadt, vézna árnyamat,
Ha a szobákba' már mind alszanak.

Oh zongora, te zengő zongora,
Süvölts az éjbe, lelkem hangszere,
És háborogjon vészesen, mogorván
Lelkedben a pihenő zeneorkán,
Tengermorajjal, csókokkal tele
Süvölts az éjbe, lelkem hangszere.

Oh zongora, te dörgő zongora,
Tüzes szerelmek győtrő éjjelén
Ijeszd sötét halál-melódiákkal,
Hogy gyermeklelke félve zengjen által
És sirva, nyögve boruljon elém
Tüzes szerelmek győtrő éjjelén.

Oh zongora, te fekete madár,
Tárd szét viharvert szörnyű szárnyaidd,
Duld össze párnáját, tépd szét az ágyát
S hozd el nekem a lázas éjszakán át,
Leányrabló, hatalmas, buja griff,
Tárd szét viharvert szörnyű szárnyaidd.

Kosztolányi Dezső.

A számár sine curában.

Irta: MIKSZÁTH KÁLMÁN.

Az emberek közül sok ostobát láttam már sine curában, de a szamarak között nagy ritkaság. Amiből kiviláglik, hogy a szamarak mégis nagyobb szamarak.

Pedig a számarának a nagy fejében voltaképpen lakozik értelem. Nemcsak azért, hogy az ábéczé két betűjét tudja, hogy az esőt megérzi, ami végre is elég improduktív tudomány, hanem megvan az a maga felé hajló esze, hogy ügyesen, sőt néha ravaszul vonja ki magát a teherviselés alól, — azaz legalább próbálja. Míg ellenben az okos fejű ló nem is próbálja, képes a bosztohó megszakadni a sebes futásban, a gazdája kedvéért.

Bezzeg gyűlölte a futást, sőt még a mozgást is a Timpi, a lusta Timpi, a kedves kis szürke Timpi. És annyira nem akart semmi földi munkát, hogy végre is sine curába jutott. Mondják, az erős akarat előbb-utóbb sikerre visz, — úgy látszik, a nem akarás is hasonlangu erő.

Szóval a Timpi pályája hasonlatos egy jól kifor-mált emberi karrierhez. Pedig nem lehet mondani a Timpiről, hogy szerencséje volt (azonban a többi számarak bizonyosan azt ordítják felőle egymás közt).

Ellenkezőleg, a gondviselés egészen a Timpi ellen volt fordulva, mert olyan kezekbe juttatta, ahol rettentő munka várt reá. Juttatta pedig Otrokocsy Mihály uramhoz, aki nekem kosztadó gazdám volt diákkoromban Selmeczen.

Fent az Ó-hegyen lakott, átellenben a híres szép Röser Borbála várával, akinek száz és egy szeretője volt a krónika szerint egyszerre. Csinos háza volt és jól művelt kertje, melyben nagy mennyiségű zöldséget termesztett: ez képezte a fő jövedelmi forrását a fizetésen kívül, melyet az esztergomi érsektől huzott, mint annak Kőrmöczön működő hivatalnoka.

Noha két óránál nem igen időzött többet évenként Kőrmöczön, mégis tökéletesen betöltötte a hivatalát. (No mit mosolyognak? Miért ne volna az Magyarországon lehetséges?)

Otrokocsy Mihály ugyanis a primás pisetariusája volt Kőrmöczön; a pisetum mesterség pedig abból állott (a primásoknak csupa jó mesterségeik voltak), hogy a kőrmöczi pénzverdében minden kivert arany és ezüst pénz után bizonyos nehezék járt (unum pendus).

Azaz járt volna a régi királyok szerint, de az akkori felső körök — hiába erősködött Scitovszky — azt válaszolgatták sürgetéseire:

— Magyar bolondság volt az egész. A bolondságok pedig bevégeződtek. Ebben az országban minden a császáré, — a mennyországban minden a primásé.

Hanem a primás sehogy se akart belenyugodni ebbe a felosztásba, minélfogva Otrokocsy Mihály uram minden új esztendő napján átszekerezett Kőrmöczbányára, ahova megérkezvén, mindenekelőtt megüzente sógorának, Kolovác József pénzverde-igazgatónak, hogy egy félóra mulva kötelességéhez híven meg fog jelenni a pénzverdében, mire Kolovác József uram, egy veres haju, drabális ember, szinte kötelességéhez híven, becsukatta a verde ajtaját.

Egy félóra mulva azután megérkezett Otrokocsy két tanuval s botjával háromszor megkopogtatta a tölgyfa ajtót.

— Bocsássatok be, a primás ő eminenciája nevében!

Egy hang belülről azt felelte:

— Nincs itt a primás ő eminenciájának semmi keresete.

Ezzel re bene gesta fölvettek egy jegyzőkönyvet, melyek után Otrokocsy uram most már mint magán-egyen, a mellékajton bement a verdebe a sógorát meglátogatni és ott parolázott, kvaterkázott vele késő estig.

Ennyiből állt az Otrokocsy Mihály sine curája; hogy a számaré miből állt, arra ezután térek rá.

Mint minden ember, aki sine curában van, Otrokocsy is szenvedélyesen szeretett másokat dolgoztatni. Mindenki dolgozzon, mindenki az arcza verejtékével érdemlje meg a kenyerét. A felesége egész nap csipkéket vert, a lánya mosott és főzött, a kutya egy taliga elé fogva a zöldséget hordta ki a kofáknak a piacra, mivelünk diákokkal a kertet gyomláltatta vagy a hernyókat szedette le a fákról, ha huzództunk, hogy a leczkénket kell tanulni, éktelen dühbe jött

— Hogy is ne, haszontalan paniperdák! Ejnye, hol van egy vessző! Tanulni akartok? Mit? Minek az a sok tanult ember. Ha mindenki tekintetes ur lesz, ki fogja a csizmákat tisztítani. Azt szeretném én tudni, hé.

A macskái egész nap egereket fogdostak — és mikor már mind kifogdosták, Otrokocsy uram nagy pipaszóval járta be a szomszédait, hogy nincsenek-e egereik? inkább odakölsönözné a kiéhezett macskáit, hadd dolgozzanak. Irigyelte a macskáitól, hogy tétlenül futkároznak a konyhában.

Egyszer kiszólt a diákok szobájába:

— Ugyan fogjanak, amici, egy-két legyet. Az enyémeik már mind kiszökdöstek.

Másutt légycsapókkal kergették és öldösték a legyeket. Az ő szobájából maguktól szökdöstek el. A légynek is van esze.

Fogtunk neki néhányat; én vittem be a marokban.

— Minek az magának, Otrókocsy bácsi?

Kegyetlen, zsarnoki mosolygás ült ki a nagy baszsa fölé, miközben nyakán, mely oly vékony volt, mint a hegedűé, akár csak egy vetelő csajka, úgy futkázott ide-oda a bőr alatt az ádámcsutkája.

— Minek, he-he-he? Hát dolgoztatom őket, az ingyenélőket.

Néhány szutykos pipaszárt rakott ki az asztalról s lecsavarván róluk alant a debreczeni cseréppipát (mert Selmeczen debreczeniből színek), fent pedig a csutorát, egyenként eresztgette be a legyeket a pipaszárlyukon át, mint egy nagy csatornán keresztül, — ha kivergődnek ügygyel-bajjal a tulsó partra, a szárnyaikon apránként kiviszik a piszkot.

Ámulatlan néztem ezt a csodálatos műveletet:

— Enyje, nem hittem volna. És jól kitisztítják?

— Jól — felelte kurtán.

— És mennyi légy kell egyhez-egyhez?

— Az ötvenedik légy már olyan szépen átmehet, mintha a budai alaguton sétálna selyem topánkában.

— De ötven légy! Ahhoz nagy türelem és vésződség kell. Nem könnyebb volna, ha dróttal tisztítaná ki a bácsi?

Homlokránczai összevonódtak szigorura, arcza megbotránkozást fejezett ki s kezét tiltakozóan emelte fel...

— Nem, nem. Csak hadd dolgozzanak. Az a fő, hogy dolgozzanak.

Minden élő lényt munkába fogott, ami körülötte volt. Dolgoztatta őket, mint Fáraó a rabszolgáit. Egy nagy papirdobozban a selyembogarak szótték magukon a selymet, az almáriomon egy bedugaszolt üvegben egy keresztes pók huzogatta fel neki a felülhevenyészett hálójába a palaczk alján elszórt papirkoczkákból a lutriba teendő számokat.

Szóval mindenki dolgozott neki. Csak a Timpi, a kedves kis szürke Timpi tette fel magában, mikor a korponai vásáron — egy pisetumos napon — megvette nyolcz forintért, hogy az új gazdánál nem fog dolgozni.

Otrókocsy pedig ellenkezőleg, müértően nézegette a Timpi lábait, erőteljes lapoczkáit, ép fogait és azzal biztatgatta:

— Erős vagy, barátocskám. Sokat fogsz dolgozni, barátocskám.

Timpi egykedvűen csapkodta bojtos farkával a saját világosabb színű hasaalját. Szilárd volt ő a maga programjában.

De a pisetarius is. Vett egy félholdas üres telket a kertje mögött, orvosi növényeket akart benne termesztetni s azért szerzett szamarat, hogy megszántassa vele. Már előre csináltatott neki egy kis filigrán ekét.

A szomszédjai nevettek:

— Ne bolondozzék, Otrókocsy ur. Hol látott már szamarakat szántani?

Neki azonban éppen ez tetszett. Persze, még nem látott, de ha meghonosítja, hát látni fogja. Meglátják az urak is; milyen tudós növények dugják ki majd a fejüket a számarászántásból. Nevetséges! Miért ne szántathatna a számar? A földnek mindegy, akárki szántja, a Timpinek is mindegy, hogy mit dolgozik, mert dolgoznia kell, az világos, — hát legalább olyat csináljon, ami dicsőségére válik.

Eppen volt egy peregrinus vendége, Petrás nevű végzett teológus, együtt jártak valaha iskolába. Elhatározta, hogy Petrást fogadja meg az eketartásra. Reszketett az örömtől arra a gondolatra, hogy egy peregrinust megdolgoztasson. A legyek, az semmi. De a peregrinus!

A rongyos, torzonborz alak meghökkent, elsápadt. Dolgozni! Szomoruan hajtotta le a fejét.

— Nem, nem, még szűz vagyok — dohogta, nyöszörögte. — Tudod-e, Mihály, hogy az én kezemet még nem fertőztette meg a munka?

Otrókocsy a fogait csikorgatta dühében:

— Dolgozni fogsz, punktum, vagy agyonütlek, mint egy kutyát.

A peregrinus különben is panaszkodott, hogy rosszul megy a mesterség, nagyon rosszul megy.

— Ejh, ostobaság! — pattant fel a pisetarius. — Nem dolgozol, adót nem fizetsz, nagyobb ur vagy a beszterczei püspöknél.

Petrás önérzetesen emelte fel a fejét.

— Csak voltam... azelőtt... valamikor, de most... — Zavartan vakarta nagy, torzonborz szakállát.

Otrókocsy ráförmedt.

— Eredj a pokolba, odakünn vakard a szakálladat... és ne panaszkodj.

— Okom van, — folytatá — igazán rosszul megy. Egy az, hogy szegényednek az emberek, nem főznek fölöslegesen, de ami fő, az ujságok... ezek a nyomorult ujságok...

— Mi, az ujságok?

— Végképp agyonütötték a peregrinus mesterseget.

— Ne beszélj, Petrás, bolondokat. Azért beszélsz, hogy én tartsalak a nyakamon. Majd bolond vagyok. De míg fölszántod a földet, itt maradhatsz. Nos, mivel ütöttek volna agyon az ujságok?

A peregrinus sóhajtott.

— Azelőtt mindenütt szívesen látták, a papnál, a tanítónál vártak rám, hidd meg, Mihály, hogy vártak, mert én vittem meg a felföldről az alföldre s az alföldről ismét a felföldre, ki halt meg, ki él még az ismerősökből, mi lett ez vagy az, s ha valami nagy dolog történt valahol, botrány vagy gyilkosság, annak a híré is én hordoztam szét. De most mindent tudnak az emberek az ujságokból és senki se várja a Petrást, senki se kérdezősködik tőle. Az Isten verje meg a sok ujságíróját! Kiveszik a falatot a szájból. Az enyémből. Nem hogy az Eszterházyéból vennék ki.

A peregrinus ráállt, hogy belefog másnap a szántásba a Timpivel, de eszéágában se volt, éjjel megkísérelte a szökést. Otrókocsy idején észrevette és bezárta a faskamrába.

Igy aztán csakugyan meg kellett kezdeni reggel a szántást. A kis Timpit befogták és kivezték a szántóföldre. Otrókocsy nagy élvezettel nézte a kíséreltet, megmutogatta Petrásnak, hogyan tartsa az eke szarvát s miképpen mélyítse be a lemezt. Hiszen kicsiből áll az egész.

— No most gyü, Timpi!

S mély kolbászt csattantott ki ostarával a Timpi keresztes hátán.

A szegény állat nagyot rántott a hámköteleken, azt hitte, valami könnyed tréfáról van szó, de amikor látta, hogy huznia kell és a földet hasítani, hanyatt vágta magát, lábait az ég felé fordítva és meg nem mozdult. Gondolta magában, történjék akármi — impavidum feriunt ruinae. Irtózatosan makacs volt a kis Timpi.

Otrokocsyt elfutotta a méreg, elkezdte a botjával piszkálni, ütni, de a Timpi állhatatos maradt.

— Hamar kerits te is egy husángot, Petrás, üsd!

Petrás is ütötte, de a Timpi nem volt rábirható. Aznap semmilyen aktiv mozdulatra, csak a füleit mozgatta és pislogott csendesen, türelmesen.

— Bolondórája van, — vigasztalta magát Otrokocsy — majd holnap újra próbáljuk.

Egész összetörve vezették vissza istállójába, a háta piszkos volt a földtől, melyen hentergett; s mikor a nyakát megrázta, kurta sörényéből csak úgy hullottak a bogáncsok. Senki sem vakárta, fésülgette a szegény Timpit.

A következő éjjel megint meg akart szólni a peregrinus, de most még jobban vigyázott rá Otrokocsy és megint megfogta. Nagy szemrehányásokat tett neki a lelketlenségéért.

A peregrinus görcsös fuldoklással mentegetőzött:

— Engedd meg, amice Mihály, de nem tudok megbarátkozni a gondolattal, a rettenetes gondolattal, hogy én szántsak.

— Bolond vagy, ha mondom, rosszabb vagy a Timpinél, de kell, mind a kettőtöknek kell... akarom. És a te dolgod kevésből áll. Kicsiség. Csak az ekét kell fogni és ballagni a számár után.

— Tudom, tudom, de az elv...

Másnap megint munkába állították a Timpit. Most már nem feküdt le a földre, hanem csak ugrándozott egy helyben, ágaskodott feleletül az ütésekre, de mint-hogy az Otrokocsy földje vízszintesen következett előre és nem harántékosan fölfelé az égnek, a számár fürge mozgásaiból sehogysem keletkezhetett barázda.

Nagy szégyen volt ez. Sokan nézték a szomszédok és nevettek, vihogtak a komédián.

— Tudod mit, Petrás, — hörögte a pisetarius szenvedélyesen — befoglak a számár mellé. Ha te egyenest mégysz, ő is menni fog melletted. Hidd meg, Petrás, menni fog. Ketten boldogulni fognak, majd meglátod. És neked nem kell huznod, ő huzzon csak.

— Nem vagyok én Szapáry Péter — ellenkezett Petrás.

— Nem, mert csak Petrás vagy. No ne okoskodj, Petrás, kedves Petráskám, tedd meg nekem.

Addig-addig könyörgött Petrásnak, hogy megtette neki, be hagyta magát fogni a Timpi mellé.

A Timpi hamar végzett vele, nagyot rugván rajta, mire retentő orditással és jajveszékléssel rogyott össze.

— Még halok, Mihály. A te lelkedre halok meg. Pedig de szép az élet...

Lepedőben vitték haza, egész éjjel haldokolt, de reggel, mikor holttestét keresték, hült helye volt: megszökött a vén imposztor és csak színlelte a rugás fájdalmas voltát.

Otrokocsy le volt sujtva, hogy nem bír a Timpivel.

— Ugy látszik, valami uri munkára lesz alkalmas.

S kihirdette legott a kapuján, hogy kirándulók számára (mert sok turista-társaság fordul meg a városban, akik fölmennek a Szitnyára és a távoli tárnákhöz) egy hegyi számár kapható.

Akadtak is utasok, egy professzorné, ki az urával ment ki botanizálni a hegyekbe, kibérelte a Timpit. A Timpi vitte egy darabig nagy kényesen. Szép volt az asszony, — hát mért ne vinné — de egy negyedóra múlva érezte, hogy egy kicsit nehéz az asszony, — hát minek vinné.

A Szitnya alján kanyargó uton fölért egy kis fensikra, tele volt az csipkerózsa-bokrokkal, vadvirággal, melyek körül zöldaranyba játszó legyek és bogarak udvaroltak. Ott kikereste a legszebb helyet, a legbujább

vadszegfű-gruppot és akkor hirtelen összecsupkta a hátulsó két lábát, mire a szép asszony egy nagy sikoltással lefordult és leesett a puha gyepra, — maga a Timpi pedig örült futásnak iramodott házafelé, nem törődve, hogy a nyereg is lecsuszott a hasa alá.

Ezt még vagy kétszer-háromszor cselekedte meg, csak hogy nem ilyen udvariasan (mert jól tudta ő, mit mikor kell tenni) és olyan rossz hire lett a városban, hogy soha többé senki se ajánlotta a kirándulóknak. Közmondás támadt a vidéken, ha valami léha, tökéletlen teremtményről fordult szó, hogy »hasznavehetetlen, mint az Otrokocsyék számára«.

A pisetarius ujólag törhette a fejét, mit tegyen a Timpivel. Hát el kell adni — tanácsolta a felesége és elvitték a vásárra.

De a vásáron se vette meg senki. »Ingyen se kell« — mondták a vevők. Ekkor a diákokhoz fordult Otrokocsy, hogy jó volna a Timpit kijátszani az iskolában, — egy hatos lenne egy szám — mekkora ur lenne, aki megnyerné! En magam köröztem az ivet a kis diákok közt és mutatkozott is némi hangulat, az eszme tetszett, hanem a diákok gomb értékében akartak volna fizetni (tiz gomb képezett a gombozás szabályai szerint egy krajczár értéket), Otrokocsy bácsi azonban nem akarta ezt a valutát elfogadni — s így Timpi a nyakán maradt.

Már-már elhagyta őt minden emberi lelemény a Timpi jövedelmezőségének kérdésében, midőn egy napon új fotográfus költözött be a szomszédságunkba, valami Palásthy nevű.

Otrokocsy hamar megösmerkedett vele, sokat kvaterkázgattak együtt a »zöld szarvas«-nál és egy ilyen alkalommal eldőlt a Timpi sorsa. Megbeszélték egymás közt.

Volt a fotográfus atelierje mellett egy lombos eperfa, másnap odavitték a Timpit és hozzákötötték. Ott állt egész nap tétlenül, nyugalmasan az árnyékban (nagyon szerette az árnyékot), ha eluntá az álldogálást, lefeküdt, ha meg viszkedett a teste, hozzádörzsölte az eperfához, ha megéhezett, harapott a gyepből, ha megszomjazott, ott volt előtte egy dézsa víz. Igazi sine cura volt ez rá nézve. Kellemetes és szórakoztató. Gyakran jöttek kis fiúk, kis leányok a mamájukkal (napjában egyszer vagy kétszer), akik le akarják magokat vétetni.

Palásthy megsimogatta ilyenkor a fejüket és így szólt egyikhez, másikhoz:

— Hátha a csacsin vennők le magát, kis pubika...

Minden kis pubika örült ennek, tapsolt kezeivel és kérte a mamáját:

— Mama, a csacsin! Jaj a csacsin!

Hát persze, hogy a máma megengedte, hiszen csak egy forinttal lesz drágább a kép. (A forint két-harmada Otrokocsyt illette.)

Néha valamennyi gyerek a számaron akart ülni — s egy-egy fölvétel helyett, ha a gyerekek egy képre voltak is eredetileg tervezve, minthogy számár csak egy volt, annyi fölvételt kellett csinálni, ahány gyerek van.

Timpinek az volt a hivatala, hogy ezeket a csepp jószágokat türje meg egy-két perczig a hátán és meglehetősen mozdulatlanul álljon a masina előtt és mint-hogy a Timpi ugyis esküdt ellensége volt minden mozgásnak, fényesen töltötte be a hivatalát.

Ott lehetett látni évekig az eperfa alatt, örökös pihenésben, csöndes kontemplálásba, sokszor jóízű szendégésbe merülve. Kedves diákkori emlékeim közt ott van az ő jámbor szürke alakja, szelid, türelmes nézésével.

Elérte a legmagasabbat, amit egy számár elérhet. A tökéletes boldogságot. Csak még egy dolog molesz-

tálta: a legyek. Ezek az átkozott legyek. Csapkodnia kellett a farkával ide-oda. De később még jobban ellustult és megunta a farkát is mozditani. Inkább a legyek sétáljanak. S minthogy ez egészen magánügye volt, jogosan dönthette el a kérdést úgy, amint akarta.

Viszontagságos történetét érdemes volt leírni, mert hasonlít az emberek által csinált nagy és szerencsés karrierekhez — még azzal is, hogy a szerencsés állással, amelyre a mihaszna tulajdonságaival vergődött, a halhatatlanság is vele jár, — mert a Timpi arczképe ezer és ezer példányban forgott szerteszét.

Akármi, akármi!...

Szörnyű elgondolni, hogy a halál nem vég,
S hogy addig kell lennünk, míg lesz a Mindenség!

Teremtő, nagy Isten, ha úgy van, úgy leszen,
Előtted a porban kezemet tördelem:

Belőlem fa, állat, kőszikla a hegyen,
Akármi, akármi, csak ember ne legyen!

Remsey Giza.

Krónika II.

A császár levele.

— márcz. 13.

Néprajzi tudósok és lélekbuvárok ambíciót fektethetnének a probléma megoldásába, hogy az angol faj és a British Muzeum miféle vonatkozásban állanak egymáshoz. Az lenne megállapítandó, hogy az angol néplélekből nőtt-e ki a legcsodásabb gyűjtemények muzeuma, vagy pedig ez a muzeum volt-e olyan átalakító hatással az angol fajra, hogy ma már minden angol egy miniatűr British Muzeum. Szóval, meg kellene állapítani, hogy mi volt előbb: a British Muzeum vagy az angol faj gyűjtőszenvedélye, mely érthetetlen gyönyörrel tudja összehordani mindazt, ami csodás és különös. Hiszen erre mifelénk a kontinensen is életrekapott a gyűjtőszenvedély. De hol vagyunk mi az angolok mögött! A mi szenvedélyeink kimerülnek a bélyeg- és az agancsgyűjtésben s legfőbb ambíciónk, hogy utódainkra egy valamire való bélyeggyűjteményt hagyjunk. Ez a mi sajátosságunk körülbelül olyan viszonyban áll az angolok szenvedélyéhez, mint a British Muzeum a Nemzeti Muzeumhoz. A budapesti muzeumban összehordva találjuk az átlagos kuriózumokat. A londoni kincses kamarában egymás mellett látjuk Hammurabi törvénytábláit és a szíami ikrek zápfogait. S ugyanígy vagyunk a magán-muzeumokkal. A kontinensbeli ember beéri azzal, hogy vőlegény korában a saját szerelmes leveleivel szórakoztatja a menyasszonyát. Az angol férfi nem éri be ennyivel. Ő eleven császárt szerződött levelezőnek s ezzel irat magának leveleket. Császári kéziratokkal gazdagítja a muzeumát

s azokkal szórakoztatja az eljegyzés gyönyörű óráiban a boldog kisasszonyt.

Akárhogyan komolykodnak az angol-német affér körül a diplomaták és politikusok, mi, a távolban állók, csak ilyen szempontból tudjuk nézni ezt a botrányt. Igaz, hogy az afférnak komoly oldala is van, még pedig az a csorba, mely az angol lovagiasságon esett. De amíg az angolt a British Muzeum a kuriózumok gyűjtésére tanítja, addig hiábavaló munka a lovagiasságról prédikálni. Mert a lovagiasság egy ránk oktrojált formáság. De a kuriózumok fitogtatása könnyen szenvedélylyé fajul s tulteszi magát a formásokon. S én szeretném ösmerni azt az angolt, akiben ez a szenvedély nem diadalmaskodott volna a lovagiasság rovására. Mert a a British Muzeum hazájában az ember első sorban gyűjtő s csak azután gentleman. A két jellem, a két típus kizárja egymást s annak igazán a londoni muzeumban volna helye, aki ezt a két jellemvönást szerencsésen tudná összeegyeztetni magában. A kriminalisztika bizonyítja, hogy gentlemanek, akikben tultengett a gyűjtőszenvedély, nemcsak indiszkréciókat követtek el, de lopásra is vetemedtek, hogy a kuriózumok megkerítésével kielégítsék szenvedélyüket. Az ember nem nevelheti magában negyvenöt esztendeig ezt a szenvedélyt olyan korlátok közt, hogy éppen akkor aludjék el, amikor a legnagyobb diadalt arathatja. Ilyen császári levél minden században csak egy születik s nagy eseményt mulasztana el a maga életében az a gyűjtő, aki ezt a születésnapot átaludná. Ne követeljünk lehetetlen dolgokat az emberektől, s ne követeljünk ilyeneket még egy angol menyasszonytól sem. Mert ha a férfi képtelen arra, hogy némán hordozzon a tárczájában egy levelet, melyről jól tudja, hogy világraszóló szenzációt lehet vele felidézni, az önmegtágadásnak ezt a mértékét nőtől követelni csakugyan több, mint amennyi a női lélek fegyelmezettségétől kitelik. A férfi-nem nyakig gázol a szenzációkban. Ott él az események között, kontaktusban áll velük, sőt a legtöbbször maga irányítja azokat. Az ilyen lélek blazírttá lesz idővel s elveszti érzékét a szenzációk iránt. De a női lélekben legtöbbször érintetlen talajra akad az ilyen természetű szenzáció. Azt hiszem, a divat változása a legnagyobb esemény, a melyet a nő évenként néhányszor átél. A divatot meghagytuk neki, de minden egyéb szenzációt lefoglaltunk magunknak. Mindig csak mi állunk az események középpontjában, mindig csak minket emleget a világhistória napi krónikása. S ha végre fényes alkalom kínálkozik arra, hogy a nő a mindennapos szürkeségből a világ szeme elé kerüljön, egyetlen merész ugrással, talán szalaszsza el ezt az alkalmat? Ahány mártírja még csak volt a világnak, valamennyi úgy ment a vérpadra és a bitófa alá, hogy fantáziájából tükröt csinált s a vérpadhoz vezető uton gyönyörűséggel nézte, hogy milyen szépen illik a fejéhez a mártírság koszorúja. S míg gyönyörűséggel tetszelgett magának, fantáziájával maga elé hordatta a világhistóriát s még azt is elolvasta, hogy mit jegyez fel róla gyöngéd kezekkel a történelem írója. Higyjék el, a történelemből sok mártír neve

hiányoznék, ha a vértanuknak nem adatott volna meg az eleven, színes fantázia. S amikor az ember a természet-től fogva olyan, hogy még élete árán is belekivánczik a históriába, mi alig látunk abban valami különösét, abnormisat, hogy akad nő, aki nem az életével, de egy parányi indiszkréczióval váltja meg a világhistória nagy csarnokához a belépőjegyet.

Ezen az apró, mindennapos lélektani motivumokon kívül alig akad más felfedezni való ebben a levél-afférben. Hogy a német császár ezzel a levéllel akarta volna tönkre tenni az angol flottát, illet a császár soraiból csak az az angol hazafiság olvas, amely a maga igaz voltát csak üldözési mániájával tudja bizonyítani. A színelte üldözési mánia ugyanis kíséző tünete a nacionalizmusnak s rossz hazafi, aki napjában nem kesereg néhányszor azon, hogy még mindig akadnak árulók, akik vásárra szeretnék vinni a hazát. Kis nációknál ez még érthető, de az angoloknál mulatságos. Az angolok tudhatnák, hogy csak a nagy demokraták ejtik ki szájukból a sajtót, ha császári melódia csendül fel a közelükben. A republikánus Björnsonból monarchistát csinált az angol király levele s nálunk is csak az imént esett meg, hogy egy vezető politikus annyira megzavarodott a király megszólításától, hogy nem tudta: negyvennyolczas-e vagy hatvanhetes. De az angol lordok kivételek. Egy kitűnő francia filozófus azt a meghatározást adta a népek demokráciájának, hogy nekik az egyenlőség csak egy lépcsőfok az — egyenlőtlenség felé. Egyenlőséget akarnak a demokráciával, de csak azért, hogy az erősebbek ugyanolyan gyöngék legyenek, mint a demokrácia hirdetői. Mihelyt azonban ezt az egyenlőséget elérték s az erőset a gyöngék színvonalára leszállították, megkezdődik a tülekedés a magasabb lépcsőfokért. De hát melyik az a magasabb lépcső, amelyet egy angol lord és angol államtitkár még elérhetne?

Bizonyos azonban, hogy a német császár levele kiváló szolgálatot tett Németországnak. S ha a világ jókat is mulat azon, hogy a császári szertartásosság néha drasztikusan szabadítja fel magát az udvari etikett szabályai alól, bizonyos, hogy a mulatásnak nem Németország adja meg az árát. Az egyén cselekedeteiből sokszor rajzolhatjuk meg egy egész nemzet belső világát. S hogy lord Tweedmouth menyasszonya a császár levelével a Times-hez rohant, ebben nem csak az egyén privát lelkülete, de a faji lélek is leleplezte magát. A németek előtt most már leplezetlenül áll az angol faji lélek, mely telítve van német-gyűlölettel. Mert csak a német-gyűlöletben fogant meg a gondolat, hogy az a levél nyilvánosságra hozassék. Csak a gyűlölet tudja annyira hatványozni pillanatok alatt az emberi intuiciót, hogy az átlassa és fölismerje az ellenséges csapatok kedvezőtlen hadi állását s a védelemből hirtelen a támadásba csapjon át. Ezt a gyűlöletet tette nyilvánvalóvá a császár levelének nyilvánosságra hozatala és érthető, hogy az angol diplomácia, mely az angol-német viszonyt a barátság himporával vonta be az utolsó napokban, megdöbbenett attól, hogy ezt a himport az angol nép önkéntelenül kitorzó gyűlölete

lefújta s Németországot a valóság felől tájékozta. Ezt a hasznát hajtotta a levél Németországnak. Valóban, II. Vilmos zseniális uralkodó: most már a kémiszolgálatot is maga végzi, még pedig több ügyességgel, mint Európa összes kémei. S ha valaki mulathat ezen a levél-botrányon, ezt csak a német császár teheti. Az angolok beugrottak, a tréfa tehát sikerült.

Lynkeusz.

A tofár-menyasszony.

Irta: HANNS HEINZ EWERS.

(2)

— A manóba is, mit csinál maga ezekkel az állatokkal?

Beckers Frigyes elmosolyodott, aztán csendesen felelt:

— Tudja, azt mondják, hogy a macskabőr nagyon jó a csusz és köszvény ellen. Van egy öreg nagynéném Usedomban, aki nagyon sokat szenved; neki küldöm el a bőrt.

— A maga vén nagynénje ott Usedomban bizonyosan az ördög öreganyja! — kiáltotta Anny, aki már egyenesen ült a divánon.

— Azt hiszi? — mondta Beckers. Azután udvariasan meghajolt, felvette a lábát és bement a szobájába.

... Vagy egy héttel később megint jött egy csomag Beckers számára, ezuttal postán. A háziasszony bevitte neki s mikor az én szobámon ment keresztül, gyorsan magához intett. A zsebéből egy czédulát vett elő és a kezembe nyomta.

— Ez van benne, — jelentette ki — láttam az árubevallást.

A csomag Marseilleből érkezett és a tartalma tizenkét kiló — pézsmá volt! Elég ahhoz, hogy egész Berlin utczaí szépeit tíz évre ellássa illatszerrel!

Valóban, csakugyan különös ember ez a Beckers Frigyes ur!

Más alkalommal a háziasszony egészen magából kikelve lépett elé, amikor hazamentem és az ajtót nyitottam.

— Ma reggel egy igen nagy lábát kapott, volt két méter hosszú és fél méter széles is. Bizonyosan koporsó volt benne!

De Beckers Frigyes a lábát néhány óra múlva kiküldte felaprítani; és ámbár a háziasszony takarítás közben kíváncsian nézegetett szanaszét, nem volt képes a legcsekélyebb olyan dolgot sem felfedezni, ami bármiképpen is koporsóhoz hasonlított volna.

Lassankint kezdett eltűnni az érdeklődésünk Beckers Frigyes titkai iránt. Azután is csak, mint azelőtt, kapott néha titokzatos lábákat, leginkább kicsinyeket, olyanokat, aminőben a macskák voltak, néha-néha hosszabb alakut is. Lemondtunk arról, hogy megoldjuk ezt a titkot, főképpen azért, mert Beckersen egyebekben nem lehetett látni semmi különösét. Néha késő este pár órára bejött hozzám; és mondhatom, élvezet volt vele beszélgetni.

Ekkor nagyon kellemetlen dolog történt velem.

Az én kis Annyom kezdett mind szeszélyesebb lenni. A beteg szivecskéje miatt a legnagyobb tapintatossággal bántam vele, de a dolog kezdett napról-napra veszedelmesebb lenni. Beckers Frigyes most már halálosan gyűlölte. Ha meglátogatott és Beckers véletlenül pár pillanatra bejött hozzám, biztos volt a szczena, ami azzal végződött, hogy Anny elájult. Olyan volt

nála már az ájulás, mint más embernél a prüsszentés. Elájult mindig; minden alkalommal. Sokszor alkalom nélkül is. S ezek az ájulások mindig hosszabbaká és aggasztóabbakká váltak, mindig attól féltem, hogy ott a szemem előtt hal meg. Szegény, kedves leány!

Egy délután nevetve, vidáman jött hozzám.

— A nagynéném Potsdamba utazott! — mondta. — Tizenegy óráig nálad maradhatok!

Teát forralt, aztán a térdemre ült.

— Lássuk, hadd olvassam, mit irtál?

Felvette a papírlapokat és elkezdett olvasni. Nagyon meg volt elégedve és hangos csókot adott. Hiába, az embernek a barátnője a leghálásabb közönsége. S Anny ma olyan vidám és olyan egészséges volt!

— Te, azt hiszem, hogy az én ostoba szívem sokkal jobban van. Egészen nyugodtan és rendesen dobog.

A két kezébe vette a fejemet és fületem a szívére nyomta, hogy meghallgassam.

Este megcsinálta az étlapot. Mindent fölirt: kenyér, vaj, sonka, frankfurti kolbász és tojás. Azután becsöngette a háziasszonyt.

— Ugy! Legyen szives, hozza meg ezeket! — adta ki a parancsot. — De gondja legyen rá, hogy tisztességes holmit kapjon!

— Nem lesz oka a panaszra, kisasszonyka, mindent a legjobban el fogok látni — felelte a háziasszony és nagy, vörös kezével hízogóan csirógatta végig Anny selyembluzának az ujját. Azt tapasztaltam, hogy minden berlini asszony, aki abból él, hogy szobákat ad ki bérbe, el van ragadtatva a bérője barátnőjétől.

— Ah, milyen kellemes ma itt nálad! — kacagott Anny. — Csak az a rettenetes Beckers ne jöjjön véletlenül!

Már itt is volt. Kop, kop. Szabad.

— Zavarom tán?

— Igen, természetesen zavar bennünket! Hát nem látja? — kiáltotta Anny.

— Rögtön megyek a szobámba.

— Ah, már megzavart bennünket. Ha csak a fejét dugja is be, már akkor is elromlik a kedvem. Menjen már, ugyan menjen már végre! Mire vár itt még? Maga — macskagyilkos!

Beckersnek a keze már a kilincsen volt, hogy kimenjen, egy percig sem volt a szobámban, de Anny-nak már ez is sok volt. Felugrott, fehér ujjai megragadták az asztal szélét.

— Nem látod, hogy erővel itt akar maradni ez az ember? Dobd ki, kérlek! Védelmezzél hát meg, verd meg ezt a förtelmes kutyát!

— Kérem, menjen! — szóltam Beckersnek.

Ott állt az ajtóban és egy pillantást vetett Annyra. Hosszu, különös pillantást. A kicsike mintha megőrült volna:

— Ki veled, kutya! — kiabálta. — Ki veled!

A hangja rikácsolóvá vált, a szemegolyója kidagadt. Az asztalt görcsösen szorító ujjai lassankint lecsusztak: szegény leány merev testtel hanyatt esett a diványra.

— Itt van ni! — kiáltottam fel. — Megint elájult.

Türhetetlen lesz már a dolog a szívével... Bocsásson meg neki, Beckers ur, nagyon beteg a szegény kicsike!

Mint rendesen, kibontottam a bluzát és a fűzőjét és elkezdtem kölni vízzel dörzsölni. De nem segített. Anny teste merev maradt.

— Beckers! — kiáltottam. — Kérem, hozza be a konyhából az eczetet.

Behozta, de az eczettel való bedörzsölés sem használt semmit.

— Várjon csak, — mondta Beckers — van nekem valamim!

Bement a szobájába és egy kis skatulyával tért vissza.

— Tartsa az orra elé a zsebkendőjét — mondta.

Azután egy darab perzsa kámfort vett ki a skatulyából és a leány orra alá tartotta. Olyan erős volt a szaga, hogy nekem a szemem könyezett tőle, Anny teste megvonaglott, pillanatig tartó heves görcs rázta meg az egész testét.

— Hála Istennek, segít! — kiáltottam.

A leány félig felemelkedett, a szeme tágra, kerekre nyílt. S ekkor megpillantotta maga fölé hajolva Beckers arcát. Irtózatossá sikoltás szaladt ki a száján, megint hanyatt esett.

— Ujra elájult! A manóba is!

Megint megkíséreltünk minden szert, amit csak tudtunk, vizet, eczetet, eau de Cologne-t. Egészen az orra alá tartottuk a perzsa kámfort, amelynek a maró szagától egy márványszobor is prüsszentett volna... Anny élettelen maradt.

— Teremtette! Szép kis dolog!

A fületem a mellére tettem, nem voltam képes a legkisebb dobogást sem észrevenni. A tüdeje sem működött már. Kézi tükröt vettem és odatartottam a nyitva levő szája elé: nem támadt rajta semmi leheletnyom.

— Azt hiszem... — mondta Beckers — azt hiszem... Legjobb volna, ha orvost hívnánk.

Felugrottam.

— Természetesen! Tüstént! Itt a szemben levő házban lakik egy, menjen ön ahhoz. Én a barátomhoz, Martens doktorhoz szaladok, aki a sarkon lakik, most bizonyosan otthon van.

Együtt rohantunk le a lépcsőn. Még hallottam, amint Beckers a szemben lévő ház kapuján hevesen csengetett. Én úgy szaladtam, ahogy csak birtam; végre ott voltam Martens lakásánál és megnyomtam a villamos gombot.

Senki nem jelentkezett. Még egyszer csengettem. Végre rányomtam az ujjamat a csengőre és rajta tartottam anélkül, hogy levettem volna... Még mindig senki? Azt hittem, hogy már ezer éve állok ott.

Végre világosság közeledett. Maga Martens doktor jött, ingujjban, papucsban.

— Micsoda lármát csinál!

— Mikor annyi ideig kell várakozni!

— Bocsásson meg, a cseléd elment, egészen egyedül voltam és amint látja, öltözködtem. Társaságba készülök... De hát mi történt?

— Jöjjön velem tüstént, doktor! Rögtön!

— Így, ingujjban? Legalább is húzok hamarosan magamra valamit! Jöjjön be, hamar elkészülök s ön azalatt elmondja, hogy mi történt.

Mentem vele a hálószobájába.

— Ismeri ugy-e a kis Annyt? Azt hiszem, találkoztak egyszer nálam? Tehát...

És elmondtam neki a dolgot. Végre, végre, készen volt... jóságos ég, most még azzal is babrál, hogy szivarra gyújt!

Az utcán Beckers jött velünk szembe.

— Fönn van már az orvos, akit ön hitt? — kérdeztem.

— Nem; de minden pillanatban jönnie kell. Itt lenn várakoztam rá.

Amikor a ház elé értünk, a szemben levő ház kapuja kinyílt és egy ur lépett ki rajta. A másik orvos volt. Mind a négyen felsiettünk a lépcsőn.

— Nos, hol fekszik a beteg? — kérdezte Martens, aki először lépett be a szobába.

— Ott a diványon — feleltem.

— A diványon? ... Itt nem fekszik senki sem! Odaléptem... Anny nem volt többé ott s nekem még a szavam is elakadt a bámulattól.

— Talán felébredt az ájulásából és a szomszéd szobában az ágyra dőlt le — vélte a másik orvos.

Bementünk a hálószobába, senki sem volt ott; az ágy is teljesen érintetlen volt. Bementünk Beckers szobájába, Anny ott sem volt. Kerestük a konyhában, a háziasszony szobáiban, mindenütt az egész emeleten, — de a leány eltűnt.

(Folytatása következik.)

Krónika III.

Suffragettes.

— márcz. 13.

A feministák a kormányhoz mentek: szavazati jogot kérni és nem kapni. Mert abban egy pillanatig sem kételkedtek, hogy nem fognak kapni. Sőt számítottak rá, hogy nem kapnak, mert ők csak tüntetni akartak, a kérdést bevezetni s összes tervük, taktikájuk rombadőlt, mihelyt Andrassy azt mondja nekik: legyenek nyugodtak, az önök voksa már benne van a javaslatomban. »Ne legyen még benne«, kiáltották volna, »mert a mi mozgalmunk ma még csak arra érett meg, hogy agitáljunk, de odáig még nem fejlődött, hogy el is érjünk valamit.«

Ha a feminista hölgyek oly lojálisak, hogy ennek az igazságát elismerjék, akkor sem komolyan, sem tréfásan, sem cinikusan, sem szenvedelmesen nem kell vitatkoznunk. Akkor beszélgethetünk a kérdéssel, mint két laikus a Mars-csillag lakóiról: vannak-e vagy nincsenek? Mert én nem tudok semmit róla, ők sem tudnak róla semmit, vajjon a nő csakugyan bemehet-e a politikába vagy sem?

Ne vegyük ezt inszINUÁCIÓNAK: elismerem, hogy én tudatlanságból nem tudok ehhez, ők pedig tudományból szaturáltan nem értenek hozzá. A jog szempontjából igazuk lehet: egyenlő terhek, egyenlő jogok. A nő is fizet adót, hát a nő is szavazhasson. A modern csalafintaság ugyanis piacra vetette a dogmát, hogy a politikai jogok a terhek viselésével függnek össze. Ezt hirdetik az igazság keresői és érvényesítői s egy csöppet sem bántja őket, hogy eleddig mindig mások viselték a terheket s mások gyakorolták a jogokat, s csak olyankor, mikor annak az igazságát kellett beigazolni, mondták: hja, ez így van rendjén, mert háboru esetén mi állítjuk ki a bandériumokat s vérzünk el saját költségünkön a hazáért s ennek tetejébe még adót is fizessünk s ne a mienk legyen a királyválasztó-jog? Ez az igazán országbeli dogma sohasem volt igaz és ma is csak kifogás. A most készülő általános választójog sem azért készül, mert igazán egyenlő terhek mellé egyenlő jogokat akarunk sorolni, hanem mert egyes társadalmi rétegek, amelyek eddig nem csinálhattak nekünk semmi kellemetlenséget, most már elég erősek, hogy galibát okozzanak. Ennélfogva jobb velük cimbóralni

s velük együtt verni vissza azoknak a tolakodását, akik még nem elég erősek, hogy terheik mellett jogokat is kiszemtelenkedjenek maguknak.

Az is igaz lehet, hogy a nőkben ugyanannyi az érettség és hivatottság a közügyek intézéséhez, mint a férfiakban. Igaz lehet, noha az ilyen tételek nagyon is tartalmatlanok. Mert ha Glücklich Vilmát szembeállítom egy ferenczvárosi hentesmesterrel s kérdem: melyiknek van hivatottsága, akkor vérlázító igazságtalanság, hogy Glücklich Vilma a politikailag éretlen és a hentes ur politikailag hivatott. De hadd állítsam így szembe Andrassy Gyulát és Máthé László legújabb képviselő urat s tessék megfelelni: nem vérlázító igazságtalanság, hogy a képviselő urnak ugyanannyi hivatottságot ad a jogegyenlőség, mint Andrassy Gyulának? Vagy a Glücklich Vilma mosónője ér annyit, mint Glücklich Vilma, hogy a hivatottság, a jog, az igazság és egyenlőség nevében neki is jusson az, ami Glücklich Vilma kisasszonyt megilleti?

Logikai, etikai, erkölcsi és igazságbeli okoskodások nem döntenek el ezt a kérdést. A hölgyek pedig éppen csak okoskodnak és szillogizmusokat gondolnak ki követeléseik támogatásául. Már pedig az emberi életnek az a furcsa fejlődési iránya van, hogy logikával és etikával mindarra lehet következtetni, ami ha beáll, logikának és etikának ellenére áll be. A francia forradalom eredménye egy rendkívül nagy ostobaság és igazságtalanság. Királyok fejének kellett lehullnia, hogy kalandor fejnek korona jusson. A sansculotte-oknak kellett vérezniük, hogy a honpolgári rentier-k becsületrendet kapjanak a gomblyukukba. Legyenek nyugodtak a hölgyek: ha valamikor megkapják, amit most emberi jogokul követelnek, azért mások fognak megszenvedni s azután égbe kiáltó igazságtalanság lesz, mert minden haladásnak és különösen terjeszkedésnek alapja az igazságtalanság.

De hogy pozitív irányban is mondjak valamit: a hölgyek bekíváncsoznak a mai alkotmány sánczaiba, mint valami klubba, abban a hiszemben, hogy ha ők benne vannak, akkor a klubnak annyi meg annyi taggal többje lesz. Hát ez már sarkalatos, kézzelfogható tévedés. A mai politikai rendben a mai politikai jogokat a nők hiába kérik, nem kaphatják meg soha. Mert tegyük fel, hogy nem kell megvárni, míg a mai rend megváltozik: abban a pillanatban, amelyben a nők is szavazóképes polgártársak, megszűnt a mai politikai, állami szervezet; a közjogok nem beszélnek róla, mert nincs rá okuk, de úgy van: alkotmány, képviselő- és főrendiház, képviselőválasztás, felelős minisztérium a mai hatáskörrel, királyi intézmény a mai illetékességgel csak azért van és lehet, mert a politikai ingerencia a férfiaké, nők nélkül. A feministák megtanulták már, hogy a nők azért vannak elnyomva, mert a törvényeket a férfiak csinálják. De gyerekesen tanulták ezt meg, azt hiszik, ha a nők is csinálnák, akkor más törvényeket csinálnának, de ugyanezzel a mostani masinával. Hát ez nem így van, ez lehetetlen. S nem tanulták még meg, hogy a tény, a férfiak uralma, nemcsak igazságtalanság, hanem tény is, melynek előbb meg kell változnia,

mielőtt az igazságtalanság jóvátehető. Ennek pedig mindenekelőtt az az alapja, hogy a nők is szűnjének meg mások lenni, mint a férfiak, s nekik se jusson eszükbe, ami a férfiaknak most mindig az eszében forog: hogy ők férfiak, amazok pedig nők.

Már pedig, engedelmet kérek: abban az egyben férfi és nő között csakugyan nincs különbség, hogy mind a két nem tudatosságának első percétől fogva egyre a nembeli különbség tudatával végzi összes dolgait, érleli összes gondolatait. Küzdelem a férfi-prerogativák ellen: mi más ez, mint nembeli különérzés? Az okos Bebel kisütötte, hogy a nők függő volta, gyámoltalansága a ruházatukkal is összefügg. Hogyne függne vele össze? De a ruházatuk viszont összefügg a nembeli mivoltukkal s ezen változtatni isten ucsese nemcsak nem lehet, hanem nem is szabad.

Nem merek és nem akarok jósolni. Az állatoknak nincsenek jogrendjeik, mégis a him más életet él, mint a nőtény. Valami ilyes különbségnek meg kell lennie a társadalomban is, akár van benne logikai igazság, akár nincsen. A mai társadalom összes politikai intézményeivel a férfiuralmon épül, mert a férfi uralkodik. Ha ezeket meg akarják változtatni, akkor előzőleg kell a faktum: a nő uralkodjék. Vagy mind a kettő együtt. Ez viszont csak úgy lehet meg, hogy mind a két nem uralmában nincs meg a nembeli osztályézés. Mikor fogunk úgy nézni egymás szemébe, hogy észre sem vesszük: szoknya vagy nadrág van-e rajtunk? Ha ezt az időt megjósolják a feministák, akkor én is megmondom a napot és órát, amikor a nők szavazati jogot fognak kapni.

Semper.

Saison.

I.

Ouverture.

— márcz. 13.

Ma délután tintatartómba mosolygott a napsugár. Ez a fanyar, fekete leves, melybe máskor sötét és fejfájós álmaimat főzöm bele, egyszerre ragyogó tükörré simult, hogy Tavasz önagysága nézdegélte benne kaczer és finom fejceskjét és én ott, a kávéházi tintatartó napsugaras szélén rögtön fel is fedeztem e heti szezon-cikk egyetlen témáját. Szivárványszínűnek láttam a tintát, mikor belevágtam tollamat a kálamárisba s kárörvendő boszuval gondoltam a többi cikkíróra, aki most télikabátban gyanutlanul nézi a kihült kályhát, míg én, szintén, télikabátban, felcsapok mükedvelő levelibékának s megírom a kályha mellett az első tavaszi cikket.

De vajjon észrevetted-e, nyájas olvasó, hogy minden okosabb ok ellenére is szükségünk van egy ilyen levelibékára, aki először brekekézik a tavaszról? Sokszor már idő előtt melegedik ránk s mégsem vesszük észre. Mellénk ül kaczerán és forrón, mint egy láthatat-

lan utitárs s a hatodik vagy a hetedik érzékünk kell hozzá, hogy megsejtsük. Ugy este hét óra tájban, talán mikor éppen a közeli váltóléjáratoktól savanyodik el kedvünk, botorkálunk haza a szürke, orgonaszagu esőben és anélkül, hogy tudnók, néhány bolondos, virgoncz esőcseppben meghalljuk először a tavasz muzsikáját. Nyomban azután el is felejtjük. Otthon az asztalunkon pár laza hóvirágban hagyja ott a tavasz a névjegyét. Ügyetlen, pisze, igénytelen virágok, léhák és vigak, mint a tavaszi nyakkendők, mintha a természetanyánk téli fagytól dermedt, virágkötéshez még ügyetlen keze férczelte volna össze vásári munkában, első virágnak, mutatoul. Muster ohne Wert. A buta kis virágot eldobod és észre sem veszed, hogy a tavasz lelkedbe lopta fütyörésző könnyelműségét. Másnap már mámoros fejjel ébredsz és lábujjhegyen, dudorászva jársz az aszfalton. A fizetőpinczérnek rimes jambusokban felelsz és észreveszed, hogy a kálvintéri rendőr is érzeleg. Lapda puffan a Muzeum-kertben, meglátod az első piros léggömböt, melyet fehér czernaszálon tánczoltat a kék égbe egy vérszegény urigyerek és úgy találd, hogy az Arany-szobor is nyájasabb, mint máskor. Milliő apró villamoscsengő ideges bizsergését hallod a levegőben, harsonák riadását, tűzoltótrombiták harso-gását. Az ismeretlen vendég már öledbe ül, napsugár-fürtjeivel csiklandja arczodat és virágos, tapsoló kezeivel kaczagva fogja be szemedet, mint egy dévaj leány. A budapesti tavasz megérkezett.

A budapesti ember ilyenkor egy tavasziat kurjant és fizetés nélkül hagyja ott a kávéházat. Én is ezt akartam tenni, mikor egyik örök ellenségem, akit majdnem úgy gyűlölök, mint jó barátomat, hozzám sompolygott és elém tolta Brückner professzor meteorologico-astro-nómiai cikkét, melyben cinikusan és lelketlenül az évszakok lassu eltűnéséről beszél. A professzor ur itt azt vitatja, hogy az európai klíma ujabban periódikusan ingadozik úgy, hogy a melegség és a szárazság csak harminczéves turnusokban ejti útjába a vén Európát, ma pedig nyakig a hűvös és lucskos, tavasztalan időszakban vagyunk. Jöhet a meteorológiai márczius elseje, a csillagászati equinoctium, az elkényeztetett Tavasz primadonnáskodik és csak harmincz évi pihenő után jön vissza, akkor is fanyalogva, rövid vendégsze-replésre. Akaszszuk szegre tavaszi lantunkat és verjük fejünket a falba, a Ver sacrum maga is fut a tavaszi versek és szezon-cikkek elől.

Ez a kijelentés azonban nem fágyasztotta be tavaszi kedvemet, sőt annál lelkesebben kiáltottam fel:

— Meghalt a tavasz, éljen a tavasz! Pokolba a romantikusok virágos ábrándjával, jöjjön a derék pénzügyi kikelet, a bankok és bankók tavasza. Ez pedig, uram, most minden jel szerint utban van, amiről a pénzügyi horizon legjelesebb meteorológusai tanus-kodhatnak s ezért nem szabad rossz néven vennie, ha egy csikorgó, keserves tél után lirai elérzékenyültséggel köszöntöm a földből kicsirázó kék és piros hasu bankókat és kopár zsebünk kivirágzását. A télikabátunkkal együtt nyugodtan naftalinba tehetjük téli gondjain-

kat is. Igenis, én tintatartómat erre az új tavaszra emelem.

Fejemet ropogós, tavaszi bankókkal koszorúztam meg s már-már ajkamhoz emeltem a serleget, mikor Mefisztófeleszem megszólalt:

— Ó, ön naivnál naivabb ifju, aki betümmóroiban beszél és keserű tintától rug be! Nem olvas ujságokat? Nem hallotta Éhtifusz mester újabb viselt dolgait? A vállalatok recsegnek, fejünk alól a végrehajtó ranczígálja ki a párnánkat, a nyomor magasra rázza fekete lobogóját s ön mégis budapesti tavaszról lantol?

— Nem ért engem. Ilyenkor magamnak is, de másoknak is szükségünk van egy harsány torokra, mely elkialtja, hogy vége a gondnak, kitavasodik a mező és a pénztárczánk, minden másképpen lesz holnap és erre, ha nyakig is fuldoklunk a hóban és az adós-ságban, egyszerre rózsa nő a kedvünkbe. Mert ha igaz a közmondás, hogy egy fecske nem csinál nyarat, az is bizonyos, hogy a tavaszt mindig ez az egy fecske csinálta. Egy embernek ki kell állnia a fórumra és hangos hazudozással odaszuggerálni a tavaszt. Ma is csak ez hiányzik még. Arcunkon a tél sárga redői, szánkban a gondok áporodott ize, egy kissé nevetnünk kellene, mérgesen és egészségesen, egy kissé a fejünk tetejére kellene állnunk, s nyomban a világ is megfordulna. Olvasta Darwint? Akkor tudja, hogy nemcsak a rossz-kedvtől szomorodik el arcunk, hanem attól magától is szomorúak leszünk, ha bánatos arcot öltünk. Egy kis festett mosoly, kevés pirosító, kevés jóakaratt kellene csak ahhoz, hogy boldogok legyünk és minden ölünkbe hullna. Átok pedig azokra, akik a harcisorban sóhajokkal, rémlátásokkal rontják a csatakedvet.

— Az ön jelszava tehát nem az, hogy »tavasz van«, hanem »legyen tavasz«.

— Valóban. Fantázia kellene hozzá. Hallott arról az elképzelt kétszáz tallerről, melyről Kant kimutatta, hogy épp annyira van, s egy századfillérrel sem kevesebb, mint a valóban létező? Nos, ez a kétszáz tallér hiányzik minden budapesti ember zsebéből. Én egyelőre ezzel a coup-val szanálnám a pénzügyi helyzetet, míg a jövőd vetései felzendülnek.

Mefisztófeleszem kaczagott.

— Ó, hiába nevet, — szoltam ravaszul — én már többször kiteletem ezzel a kétszáz tallérral, s nem egyszer festettem oda magam elé rózsaszínű tavaszt. Nem veszi észre, hogy a mi asztalunkhoz, amíg beszéltem, már is letelepedett a napsugaras és ibolyacsokrók vendég? Künn a villamosok már tavasziasan csengetnek, az a lány valószínű tavaszi ritmusban harangoz a kalap-skatulyával, s a kávéházi vendég nem fizet. Ez a budapesti tavasz legkétségtelenebb jele...

A nagy üvegtáblán át ezalatt csakugyan benyult az első tavaszi napsugár, s lassan kicsiklandozta kezemből a tollszárat. Félrekapott kalappal, könnyű kedvvel vágtam neki a tavaszodó köházaknak. A fizetésről természetesen elfeledkeztem. Kárpótlásul a tálcza szélén borra valóul otthagytam mind a kétszáz elképzelt tallért, összes vagyonomat.

Lehotai.

II.

Küteges hagymáz.

— Szomorúan kezdődő történet vidám befejezéssel. —

Egyik tudományos intézetünkben a »küteges hagymáz« két szomorú esete fordult elő. A hivatalos gondoskodás persze nem mulasztotta el az egész intézet kellő és szakavatott fertőtlenítését, a gyanús betegek izolálását és a tudományos intézet bezárását. (Ez utóbbi eseményt senki se vette észre az országban.)

Mint lelkiismeretes hírlapíró, engemet nem elégitett ki ez a híradás. Utánajártam a dolognak s a következőket tudtam meg:

(Az orvos előadása.)

Délelőtt értesítettek, hogy egyik tudományos intézetünk szolgálja és felesége gyanús körülmények között megbetegedett.

Megvizsgáltam a beteget és a következőket tapasztaltam:

A férfi látlelete. A férfit teljesen apatikus, félálomszerű mozdulatlanságban találtam az ágyban. Kérdéseimre dadogó hangon összefüggéstelen feleleteket adott. Hőmérséklete erős lázra mutatott. Kétségtelen nyomok előzetes hányási ingert árultak el. A férfi testén, különösen a mellen, nyakon és karokon vörös foltok mutatkoztak. A lép megnagyobbodottnak látszik. A gyomor puffadt.

Az asszony látlelete. Az asszony is levert, szomorú, apatikus. Siránczik és álmatlanságról, erős főfájásról panaszodik. Egyre sir. Testén sokkal több és sokkal intenzívebb vörös, kékesbe játszó foltok láthatók.

Vélemény. Mindezekből kétségtelenül megállapítható a küteges hagymáz jelenléte. Az asszonynak gyengébb, finomabb és lágyabb bőrén természetes, hogy erősebben és intenzívebben mutatkoznak a jellegzetes kütegek.

(A betegek előadása.)

Másnap meglátogattam a betegeket. Az asztal mellett ültek és bablevest ettek disznókörmivel. Nagyon jó lehetett a leves, mert szerfölött vidáman kanalazták.

ÉN: Hát maguk nem haltak meg?

A FÉRFI: Eszünk ágában se volt, tekintetes ur.

A NŐ: No, én kicsi hijja, hogy meg nem haltam.

ÉN: De hogy mernek már ilyen nehéz ételeket enni? Megengedte az orvos?

A FÉRFI: Szegény ember nem a doktort kérdi, hogy mit egyék, hanem a zsebjét. Különben ráér a doktor majd akkor kommandirozni, ha betegek leszünk.

ÉN: Hát nincs semmi bajuk?

A NŐ: Nekem még most is kék és zöld az egész testem.

A FÉRFI: Ej, semmi az, asszony. Enyelegni csak köll a házasságban.

ÉN: Hát mégis, mondják el, mi történt magukkal?

A FÉRFI: Semmi nevezetes, uram. Csak az, hogy éppen kimenő volt. Meg hogy véletlenül találkoztam

egy régi pajtásommal, akivel egy eskadronban szolgáltunk a heteseknél. Aztán eldiskurálgattunk egy kicsikét.

A NŐ: Az ám, egy kicsikét. Reggel ötör jöttél haza.

A FÉRFI: Mer' mivelhogy reggel ötig diskurálgattunk egy kicsikét.

A NŐ: De részeg is voltál, mint a tök.

A FÉRFI: Mer' mivelhogy ittunk is egy kicsikét. Borféle nélkül a magyar ember nem beszélget még idegennel se. Hát még a pajtásával.

A NŐ: Pálincaszag dőlt belőled.

A FÉRFI: No persze. Ki győzne reggelig bort inni? Nem vagyok én herceg.

ÉN: De hát a vörös foltok? Honnan kerültek elő a foltok?

A FÉRFI: Az csak a végén gyűtt. Mert az asszony okvetetlenkedett.

A NŐ: No igen. Belém parancsolt vagy öt kupicza pálinkát. S még ezzel se érte be.

ÉN: Bizony az elég egy asszonynak.

A NŐ: Hát okvetetlenkedett. Azt mondtam neki, eregy aluni.

ÉN: És ezért megverte? No, ez nem szép, uram.

A FÉRFI: Hát az is az én dolgom. Hogy mi a szép az én asszonyomnál, meg mi nem, azt már csak én szabom meg, uram. Aztán kit verjek én meg, ha rám jön a verhetnékem, hanemha a feleségemet? Meg hozzád is, Terka, ki merjen nyulni csak egy ujjal is, hanemha én?

A NŐ: Ez már igaz. *(Tovább kanalazza a bablevest.)*

ÉN: No, annak örülök, hogy nincs semmi baj, meg hogy ilyen szépen megbékéltek.

*

Bucsuzásakor ránéztem a parázsszemű Terkára.

— Hm. Nem is olyan rossz betegség a küteges hagymáz.

Vulpes.

INNEN-ONNAN.

Ö A balpárt. Tizenhárman voltak az alakuló gyűlésen. Babonás emberek kétségbeestek volna ettől a véletlentől, de ők a sorsnak ezt a játékát azzal figurázták ki, hogy elkeresztelték magukat balpártnak. A tizenhármak szám elég balogság s csak fiatal politikusok hívják ki maguk ellen még azzal is az ismeretlen természeti erők haragját, hogy a nevükkel is magukra uszítják ezeket az erőket. De a név, melyre keresztelték magukat, csak az avatatlanokra teszi azt a benyomást, hogy — nomen est omen. A tizenhármak jól ismerik a magyar nép politikai érettségét s jól tudják, hogy emellett az érettség mellett az a politikus spekulál a legjobban, aki a nép korlátoltságára épít. A magyar paraszt csak jobb meg balpártot ismert idáig. A jobbpárt hozta neki az átkot, a balpárt az áldást. Az egész politikából csak ezt a két szót ismerte s aki el tudta vele hitetni, hogy balpárti, annak nyert ügye volt. Ehhez a régi politikai neveléshez nyúlt vissza a legifjabb párt. Minden jó kilátását a paraszt memóriájára építi. A hosszú szót nem jegyzi meg magának a paraszt s minden jó politikánál czerszerte jobb egy könnyen megjegyezhető jelszó. Ezt a jelszót megtalálták a tarisznájukban, ezzel az egy szóval indulnak

az ország meghódítására. Aki pedig még ezután is komoly dolognak tartja a politizálást minálunk, az olyan naiv lélek, hogy a legközelebbi választásnál bizonyosan balpártnak vallja magát.

* * *

Ö Gerbeaud ur husz aranya. A fővárosnak egyik jövedelmi forrása, hogy Gerbeaud urtól évente husz aranyat kap. Ezért a husz aranyért Gerbeaud ur cserébe kapja a fővárosi pavillont s ráadásul kap még 2100 koronát. És mindezt csak husz aranyért. A főváros itt veszettül emlékeztet azokra a kávéházi gyorselárusítókra, akik egy csomag szappant, egy feltucsat zsebkendőt és három darab bajuszkötőt kínálnak egy koronáért. De minthogy az utjok sürgös és a portékájuk sok, ráadásul még egy peneczilus kést, három sorsjegyet és néhány nadrágakasztót kínálnak. És mindezt csak egy koronáért. Az ember jót mulat a kávéházban ezen a vásáron, de amikor ugyanezt látja a főváros költségvetésében, hát elszomrodik és azt gondolja, hogy miért éppen Gerbeaud ur az a szerencsés, aki ilyen olcsón jut egy egész pavillonhoz, holott Budapesten annyi a szegény ember, aki szívesen fizetne akár huszonkét aranyat is azért a pavillonért. Értsük meg jól a helyzetet, mert az eset igazán megérdemli, hogy boszankodjunk rajta. A Városligetben százanként vannak olyan szegény bódésók, akik drága pénzen váltják meg Budapesttől azt a jogot, hogy sóskiflit meg tejet árusíthatnak a vasárnapi mulatozóknak. Akárhogyan nézzük a dolgot, nem tudjuk kisütni, hogy Gerbeaud ur mennyivel tesz nagyobb szolgálatot Budapest népének, mint azok az ágrólszakadt bódésók. És éppen ezért nem tudjuk megérteni, hogy miért szubvencionáljuk mi, Budapest hétszáz ezer lakója Gerbeaud urat, holott neki több a vagyona, mint a hétszáz ezer lakos közül hatszázkilencvenkilenczezerének. Hiszen igaz, hogy Gerbeaud ur gyakran megédesíti lakomáinkat. De mi úri módra megfizetjük Gerbeaud urat s így talán még sem illő, hogy a fizetésen fölül még külön is tányérozzanak. Igaz, hogy üzleti dolgokban csak kicsi szerepe van az illendőségnek és Gerbeaud ur rossz üzletember volna, ha nem használná ki a főváros bőkezűségét és gavallériáját. De mégis kérnünk kell őt, hogy legyen tekintettel mielőnk is, akik nem tehetünk róla, hogy a két szerződő fél közt ő volt az okosabbik. Kérjük, bontsa fel a szerződést, mert meghalunk dühünkben, ha arra gondolunk, hogy Budapesten csak hitvány lakásokat kap az ember drága pénzen, de pompás pavillonokat ingyen.

* * *

Ö Fertőtlenítés. Egy rendőrorvos meséli: A kültelekre hívtak a napokban egy gyanús beteget megvizsgálni. Szegényes, szűk pinczeszobába vittek, ott feküdt a beteg szalmán. Megvizsgáltam és minden kétséget kizáróan megállapítottam, hogy kiütéses, tifusza van. Persze nyomban gondoskodtam, hogy a járvány-kórházba vigyék. Engemet pedig egy fertőtlenítő-kocsiba ültettek, s elvittek a fertőtlenítő-intézetbe. Ott aztán alaposan elbántak velem. Öröm volt nézni, milyen gondosan és tökéletesen fertőtlenítenek. A ruháimat forró gőzben párolták óraszám, engem mostak, fürösztöttek, dögönyözték. Ha volt rajtam bacillus, biztos, hogy megfőzték, előlték, agyonverték mind. Ujjászülőltnek éreztem magamat, amikor megint kivezettek az utcára és szó nélkül betoltak egy kocsiba. A kocsis a lovak közé vágott: gyi, aztán ment. Szépen hazaszállított. Amikor megérkeztem és borrávalót adok a kocsisnak, hát látom, ugyanaz, aki hozott. Megkérdezem:

- Mondja, barátom, nem maga szállított az intézetbe is?
- Hát persze, hogy én vittem.
- S hol volt maga az alatt, amíg én benn voltam?
- Ugyan hol lettem volna? A kapu előtt vártam.
- S a kocsi?

— A kocsí is a kapu előtt várt.

Most már csak azt nem tudom, — tette hozzá az orvos — hogy miért kellett engem fertőtleníteni, ha megint visszatettek ugyanabba a kocsiba, amelyiken hoztak. De hát az régi sor, hogy vannak dolgok ég és föld között, amiket a gyarló emberész felfogni nem tud.

* * *

○ **Drágasági ankét.** Hogyne olvasták volna, hiszen ez volt a hét legérdekesebb olvasmánya. A drágasági ankét. Mindennap együtt ültek a miniszteriumban a tanácskozó urak, s reggeltől délig, déltől estéig ki nem fogytak a mondani-valókból a türehtelen drágaságot illetőleg. Panaszok hangzottak el, visszaélések derültek ki, indítványok kerültek elő, intézkedések hozattak javaslatba. Szóval gyönyörűen ment. S aztán befejeződött. Szintén gyönyörűen. Közmegelégedésre. A miniszter is hálásan megköszönte az ankét közhasznú működését. A lapok vezércikket irtak a fényes eredményről. Mi pedig, egyszerű polgáemberek, vártunk. Vártuk, hogy vége lévén az ankétnak, vége lesz a drágaságnak is. Rendes lakásban fogunk lakni, rendes bérért. Lesz megint új ruhánk és szép fehér váltóingünk. És három tál étel is lesz megint az asztalon. De nem jött semmi. Abszolút semmi. Azaz hogy valami mégis. Éppen most olvasom:

A temető igazgatóságai és a köztemetőkre felügyelő bizottság javaslatot tettek a tanácsnak, hogy a sírhelyek árát emeljék föl. A tanács a javaslatot nem fogadta el és így a régi árak maradnak érvényben.

Van hát igazság a világon. Egy hely még maradt, amelyet továbbra is jutányos áron kultiválhatunk.

* * *

○ **A bizonytalan pénz.** Amerika eddig hiába toporzékolt az amerikai-magyar házasságok ellen. A szerelem győzött s az amerikai dollárok szépen átgurultak az oceánon mihozzánk. Most azonban történt valami, amitől talán magukhoz térnek a milliárdos leányok. Magukhoz térnek annyira, hogy ha a szívüket el is hozzák Magyarországra, a dollárjaikat talán otthonhagyják Amerikában. És ezt az eszméltető italt nem is amerikai ember, de egy magyarországi tót kivándorló öntötte a szerelmesek arany poharába. Ez a magyarországi tót atyafi cikket irt egy amerikai újságban arról, hogy a magyar bankoknál elhelyezett pénz sorsa nagyon is bizonytalan, mert Budapest eladósodott s maga a város és minden pénzintézete a csőd szélén áll. Könnyen érthető, hogy micsoda fura helyzetek támadnak ebből a leleplezésből. Eddig a vőlegénynek csak a maga anyagi viszonyainak rendezettségét kellett igazolni. Ezután Budapest minden bankjának a vagyoni állását kell majd üzleti mérlegekkel kimutatni annak a magyarnak, akinek szívét és eszét megzavarták az amerikai szépségek. S ha eddig sokszor megesett, hogy az embernek csak a saját viszonyait kellett rendezni a házassága előtt, most a budapesti bankokét kell rendbehozni, hogy menyasszonyát az oltár elé vezethesse. Az a buta tót atyafi nem is hiszi, hogy milyen hasznos szolgálatot tett az országnak azzal, hogy ártani akart nekünk. Mert ezután talán mégis eljutunk oda, hogy a bankok rendezik a saját viszonyaikat, ami azért szükséges, hogy az emberek Magyarországon is házasodhassanak, ne csak Amerikában.

* * *

○ **A kirevolverezett előadás.** Két hete, hogy ezen a helyen egy kecskeméti szenzációról emlékeztünk meg. A szenzáció arról szólt, hogy egy kecskeméti asztalos revolverrel erőszakolta ki szindarabjának a bemutatását. Az eseten jót mulattunk mi is, meg mások is. Hisz olyan mulatságos, ha

az ember elképzei, hogy Kecskeméten hogyan szelidítik meg revolverrel az akadékoskodó oroszlánokat. Ma azonban kiderült elő zör, hogy Kecskeméten nincsenek is oroszlánok és hogy a dolog egészen megfordítva történt. A színi direktor szorgalmazta és nem a szerző a darab előadását, mely fényesen sikerült. Továbbá a szerző se nem csizmadia, se nem asztalos, hanem egy jóra való kecskeméti újságíró, akitől az efféle turpisság ki sem telik. Mi pedig sietünk helyreütni a tévedést.

SZINHÁZ.

Emlékezzünk régiekről!

Billrothról, a híres sebészről mondják, hogy minden műtétét valami leküzdhetetlen undorral végezte. Irtózott a mesterségétől, amelyet páratlan művészetté tudott emelni, de amelynek ő csak a vérszagát érezte mindhalálig. És boldog volt, amikor álmatlan éjszakai reggelén odaszólhatott a laboránsának, hogy: »János, tegye el a késeket, ma nem trancsurozunk«. Sokan vannak így ezzel az operatőrök közül. Többek között a színházi műtők: a kritikusok is. Csupa jó fiú, aki egy csirkének sem tudná a nyakát szegni és mégis hétről-hétre vérengzeni kénytelen. Fiatal nagyságoknak kell a vérét ontani és ősz kotletteket kell megtépázni. Tessék elhinni, hogy a humoristaságnál csak egy csunyasabb mesterség van a világon: — a kritika-írás. S ezt nem a nagy vérengzések idején érzi legjobban a kritikus, nem akkor, mikor térdig gázol a mások becsületében, hanem olyankor, mikor a pihenés órájában fáradtan dől végig a kereveten és azzal az undorral, amelyben benne van ötven kivégzett szerzőnek és művészeknek az emléke, így szól: »János, elteheti a késeket, ma nem írunk kritikát«.

Ez a hét tehát afféle »fehér« hét, amelyen egyetlen premiér sem csattant el Budapest területén, amelyen egyetlen új művész sem homályosította el a derült égboltot, amikor egész hétre kimenőt élvezett Kilió. A muzsák ilyenkor piknikre mennek; a kórházakra kiteszik a fehér lobogót, ha egyetlen új beteg sem jelentkezett, a Mars templomát pedig bezárták, amikor Róma nem viselt háborút. De mit csináljon a kritikus? Ő nem teheti le a kritikus kardot, mert a publikum és a szerkesztő nem hive az általános lefegyverezés eszméjének. A publikum vért kíván inni, mint a vidéki direktorok és a hazai drámaírók oly helyesen mondják. A publikum azt kívánja, hogy konczoljunk, konczoljunk, hogy a tragikáról azt írjuk, hogy jobb volna az Operához pályázni, hogy a hősszerelmesről kiderítsük, hogy úgy jár-kei, mintha már kora ifjúságában mustármagot nyelt volna, amely azóta czédrusfává lombosodott benne, hogy a fiatal, törekvő primadonnákat figyelmeztessük, miszerint akinek rövid a hangja, még mindig megtoldhatja a főzőkanállal és hogy végül a hazai szerzőnek azt ajánljuk, hogy jobb lett volna szövetkezetet alapítania (amit ő rendszerint már meg is cselekedett). Mert a publikum csendes, zajtalan fojtogatást kíván, lévén ő az ezerfeji szörnyeteg. Hát mit tegyen szegény kritikus, ha nincs friss áldozat?

A kritikus ilyenkor emlékezik. Régiekről emlékezik, ami annyit tesz, hogy felfedezi a Nemzeti Színházat. Mert csak ott tudott úgy megpatinásodni a tisztas hagyomány, hogy újra fel kell fedezni, mint Aquincumot és csak ez az előkelő müintézet tudott olyan serényen félrevonulni a város közepén, hogy utoljára is színházból szakaszhatárrá lett. Szimpla szakaszhatárrá, amelyből idővel lehet még esetleg feltételes megállóhely is. A Nemzetit tehát néha fel szokás fedezni, ha nem is azért, hogy bejárjon az ember,

hanem leginkább azért, hogy legyen miről írni. S ez rendszerint két-három évben egyszer történik, amikor a Nemzeti Színház újraépítik. (Nini, — mondja ilyenkor a publikum — hát a régi még megvan?) A kritikus ilyenkor némi jótanácsokat ad, hogy hova ne építsék az új színházat, hogy kiket ne engedjenek benne játszani, kiktől ne adjanak darabot, azután nagyot koppan a kritikus és elhallgat. A Nemzeti pedig továbbra is marad a tisztas hagyomány, a csendes nyugalom tanyája, a direktoroknak egy szép színekura, a színészeknek egy tágas pipázó, a titkos drámaíróknak az, ami a mozlimnak Mekka, a publikumnak pedig az, ami a kutató elmének az — északi sark.

Valamikor persze másként volt. Valamikor, mondják, a Nemzeti is fiatal volt, abban az időben, amikor még Kotzebue és Szigligeti egyesített romantikáján keseregtek ott az emberek. Művészet persze az időben sem lehetett ott tulságos mértékben, mert a weimari és burgszínházi izlés akkor is fontosabbnak tartotta a színész hangjának megremegtetését, szemöldökeinek előírás szerinti rángatását és testének illő módon való billegtetését, mint az élet meglátását, a tipusnak átölelő szeretetét és az egyes mozdulatokra projicziált lelki életet. Azután jött a Paulay Ede időszaka s a színház, ámbár csak a meiningeni stíluson át, közelebb férközött a lüktető emberi valóságok megérzékesítéséhez. A repertoár-időszak kezdete ez, amelyben benne van az egész feléledő társadalomnak mohó szomjúsága a nyugati kulturfok után. Shakespeare-t és Ibsent, Sardout és Prém Józsefet egyaránt adni kell, mert a Nemzeti műintézet, mert közpénzen fentartott műintézet, amelynek kötelessége egyfelől a multnak kegyeletes ápolása, akár Shakespeare-nek hívják azt a multat, akár Obernyik Károlynak, másfelől pedig kötelessége magyar drámaírókat tenyészteni a hazának és gondoskodni róla, hogy soha ki ne vesszen ez a műfaj, amelyet immár hála istennek baltával sem lehet agyonütni. S ez a nehéz, sokoldalú feladat továbbra is ránehezedett a Nemzetre, akkor is, mikor Paulay után más igazgatók jöttek és amikor kezdték Shakespeare-t úgy játszani, mintha Obernyiket játszanák, Ibsent pedig egyenesen egy félreismert Prém Józsefnek bélyegezték. A Nemzetinek voltak vidám kasszasikerei, ami annyit jelent, hogy ez kellett a közönségnek, de absolute nem kellett a jóízű kritikanak. S a Nemzeti hovatovább kezdett oly jólmenő, majd közepes, végül gyérforgalmu borbélyüzlethez hasonlítani, amelyben mindenki másnak a szakállára tanult meg beretválni; így például az igazgatók az állam szakállára, a kritikusok a szerzők szakállára, a színészek pedig a műpártoló közönség szakállára. Természetes tehát, hogy senki sem tanulta meg teljesen a beretválást, ellenben mindenki félszakállal jött ki belőle.

S az a legérdekesebb, hogy mindebben maga a Nemzeti a legártatlanabb. Mert merő anakronizmus ennek a színháznak egész mai léte. Nagy üzleti élelmességű vállalkozások közt megmaradt államilag dédelgetett kisednek s természetesen, hogy a versenyt más színházakkal nemcsak nem kereste, de nem is volt szabad keresnie. Világos természeti törvény, hogy a szabad verseny korában el kellett csökkennie mint egy izolált szervnek. A feladatok azonban megmaradtak, a kritika és az állam pretenziói is megmaradtak s mindent adni kell, klasszikust és modernt, hazait és külföldit, mélyeséges pszichológiájú szimbolistákat és guillotinós nagy panorámákat, mindent adni kell vagy jól, vagy sehogy; a Nemzeti tehát az arany középuton haladva: mindent ad, de rosszul. S ezért még gáncs sem érheti, legfeljebb csak egy jó kívánság fűződhetik hozzá, az, hogy akár felépítik az új színházat, akár nem, a régit mindenesetre le kell rombolni.

Egy színház, amelynek színészek helyett csupa előkelő államhivatalnok van, merő abszurdum. Tessék az igazgatójának fix fizetés helyett jövedelemrészesedést adni, kötött

marsruta helyett nagyobb szabadságot, a színészek megválogatásában és kimustrálásában pedig szabad kezet, akkor egyszerre megszűnik a Nemzeti egy előkelő és félreeső nyugdíjintézmény lenni. Adni pedig csak azt adja a Nemzeti, amihez hivatása van: egystilű darabokat, egystilű előadásban, akár klasszikust, akár modernt és akkor megszűnik a mai nevelésesen operaszerű állapota. Amikor tudniillik egy olyan nemzetközi előadáshoz hasonlít minden estéje, amelyen egyszerre francziául, olaszul és németül énekelnek a színészek, a publikum pedig nem érti meg őket — magyarul.

A kritikus kénytelen ilyenkor némi elérzékenyüléssel a művelt külföldre s annak is legműveltebb színházi városára, Berlinre gondolni, ahol már világosan előrevetődik a jövő színházi képe: egyfelől a nagy közizlésnek dolgozó, megállapodottabb és higgadtabb művészi felfogást tolmácsoló színházakban, amelyek a tömegek naivabb nyelvén szólnak, másfelől pedig a kisebb, intimebb, detail-finomságokkal, artisztikusabb eszközökkel dolgozó kamara-színházakban, amelyek egy kényesebb izlésű, luxuriózusabb igényű publikumnak tolmácsolják a legmodernebbet, a fejlődött, az alig sejtett szépségűt. A kritikus — emlékezve a régiekről — a jövőre kénytelen gondolni és nem látja sehol a választékosabb jelent, amely a kettőből megcsinálja az átmenetet. Kicsiben szinte az egész társadalom képe az, ami a színházban tükröződik: az emberek vagy merőben a multban élnek vagy csupa várakozással vannak a jövő iránt. Csoda-e, ha a kritikus unottan és kedvetlenül nézi s egy mindent megmagyarázó kézmozdulattal intézi el az ügyet.

— János, köszörülje a késeket! A jövő héten újra premiérek lesznek.

Baburin.

ZENE.

A filharmónikusokról. Még csak egy estéjük lesz a filharmónikusoknak, ez is a kilencedik szimfóniával körülbelül versenyen kívül áll. Tehát befejeződött a szezon aktív része, melyről beszélni és vitatkozni lehet. Együtt van a vádanyag, melylyel a társulat ellen meg lehetne indítani a kritikai fenytő eljárást. De mi nem akarunk vádolni, még kevésbé fenytetni. Sőt, sajnálunk, ha a közönség élne büntető szankciójával és megtorlásul az idei szezonért passzív ellenállással sujtaná a jövő évit. Intézményeknek is vannak indiszpozícióik, melyek megkövetelik az elnézést. Addig, amíg muló karakterűek. Sajnos, a filharmóniai hangversenyek műsorának szürkésege, ötlet-szegénysége, kétes megbízhatósága kezd állandóvá lenni. Ezért kell beszélni róla. Olyan jelenségről van szó, mely mindenütt tapasztalható, ahol a művészet biztosan és kényelmesen halad a szubvenczióval, érdemekkel, hagyományokkal és effélékkel jól kikövezett úton. A példákat szinte fölösleges felsorolnunk. A kritika legfiatalabb gyermekei is unják már az örökös variációt a Nemzeti Színház, a Mücsarnok, az Operaház megvénhedéséről, nehézségéről, vakságáról. Az öreg hivatalos művészet rezignáltan hirdeti, nincs író, piktor, muzsik, nincs új irány és újdonság. S ezalatt a fiatalok vigan mulattatják a közönséget a modern boszorkányságokkal, mikről nem a felvilágosodottak, hanem az elmaradottak mondják, hogy — nincsenek. A filharmónikusok is aggasztó módon hivatalosodnak. Utóbbi műsoraikban nagyon elharapózott az akadémiai nagyképűség és akadémiai nemtörődömség. A klasszikus tendenzia nem kápráztatja el azokat, akik a kulisszák mögé tekintenek és látják, hogy Beethoven, Haydn, Mozart és Bach néha igen alkalmas műsortöltelék. Különös tisztelete a klasszicizmusnak, ha egy zenekar

akkor szedi elő a Beethoven-szimfóniát, mikor kevés a próbaideje. Ünnepet csinál, mert nem akar dolgozni. Ne csodálkozzék azon, ha ezt az ünnepet a közönség nem respektálja. A modernnek fölfedezésénél az öreg filharmónikusok igen szívesen engedik át a jus primae occupationis-t a vállalkozóbb bécsiieknek, berlinieknek, lipcseieknek. Egyáltalán igen óvatosak és csak a szaklapokban bőven kínált áruból eszközölnék nagyobb megrendelést. Előnyben részesülnek az akkreditált czégek: Debussy, Strauss Richárd, Rimsky-Korzakov, Csajkovszky. A nagy Glazunov-szimfónia, Reger Max, Gilson, Liadov, az ismeretlen Grieg-változatok, mindez a többi fiatal orkeszternek maradt. S a hogy a filharmóniai társulat a szerzőknél az elismert érdemet honorálta, úgy hódolt a szolisták megválogatásánál az ismeretlen nagyságnak. A magyar művek bemutatása kvóta szerint történik, a szubvenció arányában. Itt ne várjunk előzékenységet; ez stipulált üzlet szabott árakkal és furcsa, meggyökeresedett usance-okkal, a mik például megtiltják, hogy egy szerző, még ha a legnagyobb talentum is, két egymásután való évben a műsoron szerepelhessen. Ki az oka mindennek? Semmiesetre sem Kerner István, a ki tudása és tehetsége legjavát viszi bele a koncertek vezetésébe. Talán egy helytelen autonómia, mely hivatalnokokat juttat hatalomra. Vagy az adminisztráció, mely abban a pillanatban megöli a művészetet, a mikor tulmegy a maga megvonalzott határain.

K. A.

Művészet.

A londoni kiállítás.

Mialatt Londonban és Párisban már négy év óta készülnek egy angol-francia műkiállításra, azalatt itthon felbukkant egy londoni magyar kiállítás eszméje és egy-kettőre együtt is volt az egész anyag. Ez a két kiállítás, az angol-francia és a magyar egyidőben fog lezajlani és a londoniak aligha gondolnak majd arra, hogy az egyik négy évig ért és sok pénzen készült, a másik pedig egy spontán ötletből nőtt ki, mondom, a londoniak aligha fogják ezt a körülményt meggondolni, mikor a két kiállítást összehasonlítják és fölöttébb valószínű, hogy ily módon igen nagy bajok lesznek odakünn.

Nem tudom, ki felelős azért a hebehurgyaságért, amely ha talán nem is kompromittálja művészetünket, de olyan viszonyok közé állítja be, amelyek érvényesülésére kedvezőtlenek, nem tudom, ki intézi nálunk az ilyesfajta dolgokat s ezért nevek említése nélkül gratulálok ehhez az ideához, amely tősgyökeresen magyar, mert kétségbeejtően magyar nekilödulésből támadt. Igaz, lehetne a mi művészetünket felvonultatni jeles sikerrel, különösen lehetne Angliában, ahol sok rokonérzés, sok a priori szimpátia fogadná. Van valami rokonság az angol és a magyar tájkép lelke között és a Dickens melabus, férfias humorát könnyen meg lehet érezni a magyar butorművészet méltóságosan vidám vonalaiban. Meglehetően fejlett művészi kulturát, egyes vonatkozásokban pláne elsőrangut mutathatnánk be Londonban, olyat, amely az angol ember művészi vágyait is fölhevíti, s amelyet az angol művészi kultúra igazi elismeréssel fogadhat. Azonban a szerencsétlenül választott idő már magában véve megsemmisíti ezeknek a lehetőségeknek egy jelentékeny perczentjét s ami még megmarad belőlük, azt remélhetőleg agyon fogja ütni az egységes, programszerű rendezés hiánya és az az édes magyar specialitás, amit a költő olyan találóan nevez visszavonásnak.

Nem tudom, kik intézik ezt az ügyet, de látnivaló,

hogy itt a leghajmeresztőbb összevisszaság került együvé. Nem szólván arról, hogy itt a mai magyar művészet csak éppen megbúvik a szorgalmas, tudós, a hatvanéves, a lengő szakállu akadémia mellett, egy sajátságos jelenség vehető észre, amely a legutóbbi napok izgalmaiból támadhatott. Igen talentumos fiatal emberek teljesen kimaradtak, ami talán kis baj a londoni ügygyel kapcsolatban, de a kimaradásuk körülményei a jövőbe is nyitnak egynémely perspektívát. Vannak fiatal művészek, akik évek óta kiállítanak a Mücsarnokban, tehát akiket ez a zsüri is befogadott, viszont akiket a M. I. É. N. K.-nek jelzett új csoportosulás is befogadott vendégei közé. Már most az történt, hogy a Mücsarnokban maradtak kidobálták fiatal emberek többször kiállított képeit, valószínűleg nem minden célzás nélkül az ellenségül nézett Miénk-nél való szereplésére, viszont a Miénk csak a törzstagok képeit viszi ki, tehát bürokratikus »nagyon sajnálom« kiáltással szintén kívülhagyta ezt a fiatalembert. Ismétlem, itt az a baj, hogy ez a két szék közt a pad alá pottyanas több értékes fiatal talentummal a jövőben is megtörténhetik, mert ime, a harcos Miénk nemcsak hogy nem fogadja örömmel az értékes fiatalságot, hanem ellenkezőleg, zárkózottabb, mint az egész akadémia. Itt tehát az következhetik be, hogy a fiatal emberek ezután még nehezebben juthatnak szóhoz, mint az óhajtvá várt modern kiválás előtt és ez a méla tanulság az egyetlen, amit a Londonba készülődés tanulságai közül a jövőben is értékesíteni lehet. Ugy látszik, ismét újra kellene kezdeni az öregség és a fiatalság harcát, de nem igen érdemes, mert nyilvánvaló, hogy ha bármilyen kitűnő emberek állanak is össze egy csomóba, ez a csomó nem a kitűnő emberek társasága lesz, hanem derék, tiszteletreméltó, nagyképi és szigorú akadémia.

Marco.

IRODALOM.

A readingi fegyház balladája. Im egy érdekes füzet, amely közönséget fog vonzani. A legszenzációsabb s mellesleg a legszebb modern költői művek egyike, magyarul, az eredeti formában: elegáns vászonboríték, szép papiros, széles margó, angol metszésű, stilszerű betűk s Radó Antal neve a címlapon. Nem mondunk kritikát a fordításról, csak megpróbáljuk elbeszélni a költemény tartalmát kiváló műfordítónk szavaival. Tehát: Egy rab felnéz a kék foltra sötétén, fegyencz előtt, mely égboltul szerepel. Az orvos az órán figyel izmát, idegét, ütérét. Miféle bűn lehet, amiért ez úgy oda van? Hisz még eleven ő: a koporsóján se lépked át, mikor a fészerbe jó. Mért néz fel a menny boltjára megént? Szeretett valakit, talán nagyon s most meghal — gyilkosaként. Rózsa nem nyit börtön legén, szörnyektől van elállva a kapu, fertőzve van a tér. Ó van mi miatt éjjel szívéünkön a kő, mit nappal felemelünk! — Nem értik? Én sem. De hisz arra való az angol szöveg, hogy a segítségével megértjük a fordítást. Próbáljunk visszagondolni, hogy is lehet ez angolul? s akkor talán megértjük. Kétségkívül mintaszerű a hűség. Az, hogy pl. az első strófában az ágya előtt öli meg a hős kedvesét és nem in her bed: az tisztán — a rimért van. Vagy hogy az utolsó strófa almaradt, s az így befejezéssé előléptetett utolsóelőttiben alig van két sor az eredetiből: az — talán a befejezés csattanósága kedvéért.

Nemrégiben mi is közöltünk egy részletet ebből a balladából Kun József, lapunk munkatársa fordításában. Az simábbnak, olvashatóbbnak tetszett nekünk. Lehet azonban, hogy mi tévedünk és Radónak van igaza.

Három kötet Mikszáth. Mikszáth Kálmán újból megszólalt. Egyszerre három kötete jelent meg összegyűjtött munkái során, három kötet, amelyben a derűs bölcseségű, naiv és megkapó meséjű író egész kvalitása benne van. Két kötet ezek közül a *Különös házasság* című regényé, amelyben a gróf Buttler János házassági históriája van megírva. Mindvégig megkapó rajza két tragikus embersorsnak, amelyhez háttérül az egész régi magyar táblabíró-élet szolgál s amelyhez festői színeket ad a bécsi udvari élet eleveisége. Benne van ebben a nagy elbeszélőnek egész ereje: érdekes elbeszélő módja, népiesen megkapó közvetlensége és a bánatos humor, amelylyel minden alakját körülöleli. Mikszáth Kálmán elbeszél s a hangulatokat nem erőszakkal idézi föl, hanem a mese folyamán hagyja őket előperegni, maguktól, könnyedén, mint ahogy a szél sodorja le a virágszirmokat. Semmi csináltság, semmi keresettség sincs benne, olykor szinte a pongyolaságig könnyen veszi a feladatát, de egy-egy jelző, egy zárójeles megjegyzés mögül előbukkan az ő szatirikus egyénisége, biztos emberlátása és hódító egyénisége. Ugyanez a mély vidámság és csevegő filozófia van meg egyéb írásaiban is, az: *Őreg székér, fakó hám* című elbeszélés-gyűjteményben, amelyből mutatónak közöljük egyik érdekes novelláját, Mikszáth Kálmán munkáit a Révai Testvérek adják ki egyszerű, de nagyon izléses formában.

De Amicis. A költő, aki most hatvankét esztendősen korábban Olaszországban meghalt, szerte az egész világban mint a sziv poétája volt ismeretes. Mint katona kezdte, mint lírikus folytatta s ami e kettőnek természetes vegyülete, a férfiaság bája adta meg az ő írásaiban alaptónusát. Abban az iskolában nőtt fel, amely a Garibaldi utáni Olaszország íróit nevelte, a Farinákat, a Matilde Serao-kat, a D'Annunzio-kat. Ő is az izzó szabadságszeretet, a politikai felvilágosodottság levegőjét szívta be s ennek a gyönyörű hitvallásnak érzésvilágát lehelte bele minden novellájába. Az embereket nemcsak a naturalista írók biztosságával látta s rajzolta, nemcsak a nagy analízálók éleselméjével bonczolta, hanem minden írásába bele vitt valamit az ő maga szelíd megértéséből is. Ha a mámor melanchóliáját írta le, vagy ha a hajófedélzet kivándorlóinak nyüzsgő, színes életét rajzolta meg, akár olasz impressziókról számolt be, akár keleti utjairól, mindig az egész embert írta le, testi és érzelmi életével. S talán ezért szerettük legjobban gyermekkorunkban, amikor az ő Cuore-je ejtett bennünket először komolyan gondolkodóba s éppen ezért tudott ő legjobban hatni a gyermekek lelkére, mert olyan nuance-okat vitt bele az írásaiba, amelyeket csak a gyermek sejt meg az ő intuíczióival. Kedélyvilágában és érzelmi tisztaságában fiatal tudott maradni öregségében s ez a legnagyobb dicséret, amelylyel poétának adózni lehet.

KÖZGAZDASÁG.

A »Standard« életbiztosító-társaság az elhunyt dr. Mandel Pál helyébe Széll Ignác nyugalmazott államtitkár, v. b. t. tanácsost nevezte ki a budapesti igazgató-tanács tagjává.

A Magyar Leszámitoló és Pénzváltó Bank e hó 12-én tartotta Beck Miksa elnöklésével közgyűlését. A bank a megelőző évvel egyenlően 7 százalék, azaz részvényenkint 28 K osztalékot fizet. Az üzletágak közül a váltóleszámitoló üzlet a tavalyi nyereséget jelentékenyen meghaladó jövedelmet hozott. A jelzálogkölsönök ezidőszori összege 32,443,603 korona 06 fillér. A szindikátusi üzletek közül résztvevő a bank

a Magyar Általános Takarékpénztár r. t., a Kőbányai Polgári Serfőző r. t. és a Budapesti Villamos Városi Vasút r. t. tökefelemelési szindikátusaiban, továbbá a Központi Kereskedelmi és Iparbank r. t., valamint a Magnezit-Ipar és Bányászati r. t. részvényeinek átvételére alakult szindikátusban és a fővárosnak nyújtott tíz milliós folyószámlakölcsönben. Ezek, valamint a régebbi nagyobb szindikátusok közül többen még elszámolatlanok. A bank résztvevő a hitelszövetkezetek tárczaváltóit leszámitoló szindikátusban, valamint a Kassai Takarékpénztár és a Kolozsvári Mezőgazdasági és Hitelbank r. t. reorganizációjára vonatkozó műveletben. A közgyűlés a jelentés tudomásulvétele s a mérleg megállapítása után a fölmegintést megadta és az igazgatóság indítványa szerint a 3,444,528 korona 84 fillér tiszta nyereségből 2,800,000 koronát 7 százalékos osztalék fizetésére, 150,000 koronát a tartalék-alap javadalmazására, 114,114 korona 11 fillért az igazgatóság alapszabályszerű jutalékára és 20,009 koronát a bank alkalmazottainak nyugdíjalapjára fordított és elhatározta a fennmaradó 360,414 korona 73 fillérnek új számlára leendő elővitelét.

A magyar takarékpénztárak központi jelzálogbankja Mándy Lajos elnöklésével márczius 8-án tartotta rendes közgyűlését. Napirend előtt Flütner Károly alelnök, a beszercebányai takarékpénztár vezérigazgatója emlékezett meg Mándy elnöknek közel hét évi működéséről, amelylyel a központi jelzálogbank igazgatóságának és a bankkal összeköttetésben álló intézeteknek osztatlan becsülését és elismerését érdemelte ki. A szülő ezt hangzatosn kívánja éppen a jelen közgyűlés alkalmából és utalással azokra a méltatlan támadásokra és alaptalan híresztelésekre, melyeket a legutóbb néhány újság hozott nyilvánosságra. Indítványozza, hogy az elnöknek ezutal is elismerését fejezze ki. A részvényesek nevében Bogdán Zsivkó az alelnök indítványát teljesen magáévá teszi és különösen kiemelve azokat az érdemeket, melyeket Mándy elnök a közalmult súlyos időkben a vidéki intézetek körül szerzett, a részvényesek osztatlan ragaszkodásáról biztosítja. A közgyűlés tetszéssel fogadta ezeket az indítványokat és egyhangulag el is fogadta azokat. Az alakszerűségek elintézése után Leitner Zsigmond vezérigazgató terjesztette elő az igazgatóság jelentését, amely konstatálja, hogy bár a lefolyt üzletévben, annak első harmadát kivéve, a fix kamatozású papírok iránt való érdeklődés a betétkamatláb nagysága folytán ugyszólván teljesen szűntelt, mindazonáltal az intézet üzleti politikáját úgy irányíthatta, hogy a hozzáfordulók hiteligenyeit töle telhetőleg kielégítette a nélkül, hogy a maga kibocsátmányai fölhalmozódottak volna tárczájában. Az üzleti eredmények az intézet fokozatos fejlődéséről tesznek tanúságot. Az igazgatóság az 1907. év folyamán 4713 kölcsönüggyben 28,284,587 koronát szavazott meg és ebből 20,668,224 korona kölcsönt folyósított. A jutalék-számla és egyéb, a jelzálogos és községi kölcsönüzletből elért jövedelmek 729,003 koronát tesznek ki. A mérleg 839,118 korona tiszta nyereséget tüntet ki. A közgyűlés az igazgatóság jelentését tudomásul vette, az előterjesztett mérleget elfogadta, a fölmentvényeket megadta és elhatározta, hogy a tiszta nyereségből 660,000 korona (5 1/2 százalék) úgy, mint tavaly, osztalékra, 44,021 korona a tartalékalapnak 1,120,000 koronára való kiegészítésére, 50,000 korona árfolyamkülönbözeti tartalékalapra, 10,000 korona nyugdíjalapra, 41,381 korona 10 fillér igazgatósági jutalékokra, 16,019 korona az intézeti ház és leltári értékek leírására, 17,697 korona 18 fillér új számlára való átvitelre fordítottassék. Ezek után a közgyűlés Bleszl Ferenczet, Pető Bertalant és Radvány Istvánt az igazgatóságba és a felügyelő-bizottságba, a régi tagokat ujjal megválasztotta. A szelvényeket 1908 márczius 15-től kezdve az intézet pénztáránál 55 koronával váltják be.

HETI POSTA.

És mennek ők... Ezek az emfázissal megrakott és igazi gondolatot rapszodikus beszéddel pótló dolgok ma már — hála legyen érte a publikum izlésének — az idejüket mulják. Viszontlátás. S.-A.-Ujhely. Lehetetlenül hazug a kép, ami ebben a versében van. A másik vers pedig ősrégi banalitás. Sphynx-kérdések. Felelet: Az ön verse a leggyászosabb.

Felelős szerkesztő és kiadótulajdonos: KISS JÓZSEF.

Oszt. császár és m. királyi udvari szállítók. Csokoládé-gyárak: Pozsony, Köln, Berlin, New-York.

STOLLWERCK-féle

csokoládé és sas-cacao
Elismert legjobb minőségű.
MINDENÜTT KAPHATÓ!